

ŽENJAS

11

udruženje
ene
ene
banjaluka, BiH

UZ PODRŠKU KVINNA TILL KVINNA FONDACIJA ŠVEDSKA

ŽENA DANAS

11. CIKLUS

11

Banja Luka, Januar 2008.

11

UVOD

Pred vama je jedanaesta publikacija "Žena danas" koja daje pregled aktivnosti realizovanih u okviru projekta koji su tokom 2007. godine partnerski realizovale nevladine organizacije Helsinški parlament građana Banja Luka i Udružene žene Banja Luka. A aktivnosti nije bilo malo: šest pripremnih sastanaka, priprema radionica i istraživanje o rodnim stereotipima, okrugli sto u Banja Luci i tribine u Bihaću, Mostaru, Sarajevu, Tuzli, Tomislavgradu, Trebinju, Višegradu, Prijedoru i Bijeljini na kojem su predstavljeni rezultati istraživanja, četiri javne tribine u Banja Luci pod zajedničkim nazivom "Aktuelni trenutak", šest TV emisija, četiri konferencije za novinare i publikacija "Zašto nisi izabrala boljeg" povodom desetogodišnjice rada SOS telefona za žene. Osim toga na inicijativu naših organizacija u organizaciji Odbora za jednake mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske održano je i javno saslušanje na temu "Finansiranje sigurnih kuća za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja".

Sve ove aktivnosti, naše zalagačke akcije i jedanaest godina našeg aktivističkog rada su dovele do toga da je na prijedlog kluba poslanika SNSD-a, Vlada RS ove godine u budžet uključila stavku finansiranja Sigurnih kuća.

Ovom prilikom želimo izraziti zahvalnost našim partnerskim organizacijam "Žene sa Une" Bihać, "Žene BiH" iz Mostara, "Žene Ženama" Sarajevo, "Biro za ljudska prava" Tuzla, "Duvanje" Tomislavgrad, "Ženski centar" Trebinje, "Most" Višegrad, "Sanus" Prijedor i "Lara" Bijeljina kao i Gender centru Republike Srpske čije učešće i podrška su omogućili da se realizujemo i promoviramo istraživanje "rodne uloge i stereotipi".

Takođe želimo se zahvaliti članicama Odbora jednakih mogućnosti Narodne skupštine RS i potpredsjednici entitetskog parlamenta Nadi Tešanović na razumijevanju i podršci našem radu na promociji i zaštiti ženskih ljudskih prava u našem društvu.

Projekat "Žena danas" koji već jedanaest godina provodimo uz podršku Fondacija "Kvinna Till Kvinna" iz Švedske, naš je doprinos eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i stvaranju okruženja u kojem će žene i muškarci imati iste mogućnosti.

*Nada Golubović
Lidija Živanović*

Kordinatorice projekta

11

11

JAVNE TRIBINE

11

11

СВЕТЛАНА ЦЕНИЋ

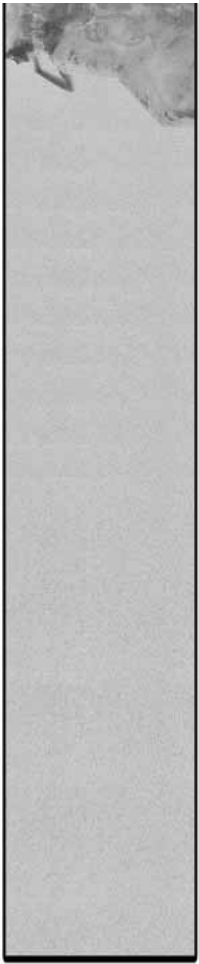
УЛОГА ЖЕНЕ У РАЗВОЈУ – НЕОПХОДНОСТ И ПРЕПРЕКЕ

У септембру 2000. године, 189 држава чланица Уједињених народа усвојило је осам миленијумских развојних циљева, те су се тако обавезале да ће до 2015. године постићи видан напредак у отклањању сиромаштва и других развојних циљева. Како сада ствари стоје, већина наведених циљева тешко да ће бити остварена до 2015. године. Али, ови циљеви су постали суштински елемент начина на који владе, међународне развојне агенције и невладине организације остварују своја развојна стремљења. Осам циљева веома је амбициозно: укинути крајње сиромаштво и глад; постићи универзално основно образовање; промовисати једнакост у погледу гендера, те оснажити жене; смањити смртност деце; побољшати здравље мајки; борити се против ХИВ, маларије и других болести; осигурати одрживи околиш, те развијати глобално партнерство усмерено на развој. Миленијумски развојни циљеви су разрађени уз консултације са земљама у развоју како би се осигурало да оне саме решавају своје најакутније проблеме.

Скрећам пажњу на трећи миленијумски **развојни** циљ, а то је промовисање једнакости у погледу гендера и снажење жене! Жене чине значајну већину сиромашних у свету. Преовладавају домаћинства које воде жене, ниже су зараде жена, а жене имају врло ограничену контролу над приходима својих супружника. Жене имају често и нижи ниво образовања, мањи приступ формалном сектору, запошљавању, социјалној сигурности и државним програмима запошљавања. Комбинација свих наведених чињеница доводе до тога да су финансијски извори којима жене располажу много слабији и нестабилнији у односу на оне које имају мушкарци. Поред чињенице да су жене често плаћене мање за сличан рад, у суштини нису им доступна ни занимања која доносе бољу зараду.

Контрола жена над примањима у домаћинству и ресурсима је ограничена из више разлога. Од примарне важности је чињеница да велики удео у раду који обављају жене није награђен, на пример кување, прање, а готово је немерљиво када је у питању родитељство. Надаље, многе жене из сиромашних домаћинстава нису плаћене за рад који обављају у породичној пољопривреди или предузетништву. Уобичајено је да мушка глава домаћинства контролише сва своја примања од, рецимо, усева на породичном пољопривредном добру, мада значајан део рада осигурава његова жена. У нашем друштву се још сматра донекле социјално неприхватљивим за жене да значајно допринесе приходима домаћинства, те отуда рад жена може бити прикривен и непризнат. Политике развоја којима се заправо повећавају разлике у продуктив-

11

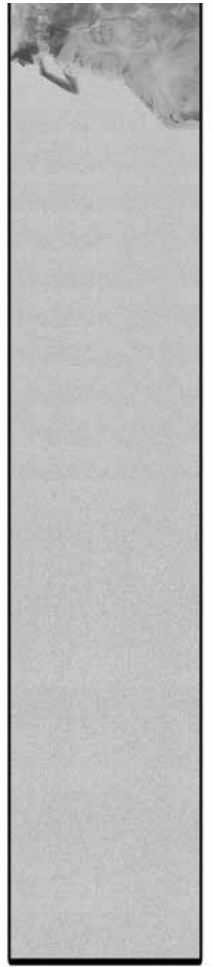
ности између мушкараца и жена доводе до погоршања разлика у заради, као и до даљњег подривања економског статуса жене у домаћинству. Већина државних програма за смањење сиромаштва често су искључиво усмерени према мушкарцима, те још више појачавају ову неједнакост.

Чињеница да се добробит жена и деце налази под снажним утицајем политике развоја наглашава важност интегрисања жена у програме развоја, односно оне морају бити укључене у главне економске токове. Ово за собом повлачи повећање учешћа жена у образовним и другим програмима обуке у формалном сектору запошљавања и програмима проширења пољопривреде. Ниједан процес развоја који не успева побољшати добробит људи који су у најугроженијој ситуацији, а то се у највећој мери односи на жене и децу, не може испунити један од кључних циљева развоја. Дугорочно, низак статус жена ће довести до успоравања стопе економског раста, поготово што ће образовни резултати и будући социјални статус деце највероватније одражавати статус мајке или оца. Предности садашњих инвестиција у људски потенцијал вероватно ће бити пренесене на будуће генерације ако се жене успешно интегришу у процес раста. Када се узме у обзир да је људски потенцијал можда и најважнији предуслов раста, образовање и побољшани економски статус жена су кључни за испуњавање дугорочних развојних циљева.

Жене у пољопривреди

Програми које спонзорише влада готово да искључују жене, често због тога што жене не поседују гаранције за добивање кредита или имовина не гласи на њихово име. Пољопривредни подстицаји и обучавање ретко се обезбеђују за жене кандидате. Чак и напори да се смањи сиромаштво путем реформи у области пољопривреде на одређен начин умањују приходе и економски статус жена због тога што је земља као посед готово увек уписана на мушке главе домаћинства. Културна и друштвена ограничења интеграцији жена у пољопривредне програме још увек су непоколебљива будући да се приходи жене виде као претња ауторитету мушкарца. Док се мушкарци обучавају новим техникама повећања производње, жене се, ако су уопште и укључене, обучавају да врше слабо продуктивне задатке који се сматрају компатибилним с њиховим традиционалним улогама, попут шивања, кувања, ручних радова и слично. Женске компоненте развојних пројеката често су мало више од програма социјалне помоћи који не успевају побољшати њихово економско стање.

Иако су напори да се повећају приходи жена путем осигуравања директног приступа средствима и подстицајима доживели успех, програми који раде индиректно са женама често подбаце када је у питању испуњавање њихових циљева. Студије показују да жене боље сарађују у пројектима када се ресурси директно предају под њихову контролу. Јасно је да ће пројекти који се заснивају на неплаћеном раду жена добити само минималну подршку. Усвајање нових пољопривредних култура и технологија биће делеотворније тамо где су обрасци производње конзистентнији с интересима женских чланова домаћинства. Будући да

је активно учешће жена од критичног значаја за напредовање пољопривреде, у процесу осмишљавања политике потребно је осигурати да жене имају једнаку корист од развојних напора.

Жене у неформалном сектору

Жене представљају главнину понуде радне снаге у неформалном сектору радећи за ниске плате на нестабилним пословима, без индиректних накнада и користи запослених, те бенефиција социјалног осигурања.

Многе жене воде мале пословне подухвате или микропредузећа који захтевају мали или никакав почетни капитал, или укључују маркетинг домаће хране или рукотворине из кућне радности. Студије указују на то да су жене у стању да на продуктивнији начин искористе капитал и крену са много ниже инвестиционе основе, њихове стопе профита на улагања често прелазе стопе профита мушкараца.

И поред ових показатеља, већина институционалних кредита још увек се усмеравају кроз агенције формалног сектора, а као резултат тога жене немају могућност чак ни за добијања малих кредита, јер се поставља питање колатерала.

Како би се решило питање тешког стања сиромашних урбаних жена и њихове деце, императив је да се уложе напори како би се жене интегрисале у главне економске токове. Да би се осигурало да жене имају корист из развојних програма, потребно је да се приликом прављења концепције политике размотре посебне околности жена.

Уместо закључка

У Босни и Херцеговини жене чине око 60% радно способног становништва, док је проценат запослених жена најмањи у Југоисточној Европи. Светска банка процењује да се та бројка креће око 28%.

Искуство показује да жене најмање гласају за жене, да је мало жена у политици или извршеним функцијама, тако да се не може очекивати да ће се та слика брзо променити, односно бар не до следећих општих избора за четири године. Али, оно што се у јеку приватизације великих стратешких предузећа, најављених инвестиција и развојних пројеката може учинити је активнија улога невладиног сектора како би се влади презентовали подаци о неопходности улоге жене у развоју, извршио притисак на јавност, те у партнерском односу са Владом креирала стратегија.

Сматрам да је у овом тренутку најважније информисати и подучити жене о основним економским показатељима, њиховој улози и могућностима, креирати мрежу не само у Републици Српској, већ целој БиХ како би жене могле размењивати идеје и пословна искуства, а пажњу међународних фондова и донатора усмерити управо на ово поље. У овако тешкој и политички напетом ситуацији, економско повезивање може бити кључ за бољи живот, а жене у свему томе имају одлучујућу улогу, јер више не могу и не смеју да дозволе да се било ко игра њиховом судбином или судбином њихове деце.

На крају, истичем и да се развојна економија, као најкомплекснија врста економског проучавања, темељито бави неопходности веће улоге жене у развоју друштва или државе. Такође, бројне су организације у

свету i studije koje se ovim питањима баве. Нажалост, код нас се мало или никако томе придаје пажња, па не треба пуно мудрости да се бар део одговора да зашто нам је овако како јесте.

Бањалука, 20. март 2007.

УКРАТКО О ТРИБИНИ

Nevladine organizacije bi trebale zajedno uputiti pitanje Vladi na koji način i u koje svrhe će biti potrošena sredstva dobijena prodajom strateških preduzeća i tražiti da i one budu uključene u kreiranje razvojnih programa koji bi se trebali finansirati ovim sredstvima. Ovo je jedan je od zaključaka tribine održane 20. marta u Banjoj Luci na temu "Uloga žene u razvoju – neophodnosti i prepreke".

Prema riječima uvodničarke tribine Svetlane Čenić žene se moraju uključiti u izradu strategija razvoja i moraju biti svugdje gdje se odlučuje o razvoju.

Ona je istakla da je većina razvojnih programa u RS i BiH usmjerena na muškarce, iako žene čine većinski dio stanovništva. "Programi prekvalifikacije su mahom usmjereni na muškarce, i to uglavnom na one otpuštene iz vojske i policije kojima sada treba obezbijediti novi posao. Većina programa usmjerenih ka smanjenju siromaštva, opet su usmjereni na muškarce. Krajnje je vrijeme da se i žena uključi u izradu strategija razvoja", ocijenila je Čenićka.

"Kada premijer iznese velike cifre koje će biti investirane u razvoj RS, ženi su tu mora naći mjesto. Moraju se ponuditi projekti, ali ne oni u kojima bi one vezle, heklale i štrikale. Žene mogu da ponude nove ideje. Ako se sada ne počne nešto, onda ne znam kada će", bila je kategorična Čenićka.

Prema njenom mišljenju ženski resursi se potcjenjuju, a rad ne nagrađuje, "iako bi svako kome je stalo od ekonomskog razvoja, morao računati na ženski potencijal i kreativnost".

"Ako govorimo o poljoprivrednoj proizvodnji, vidjećemo da se više dobija od uzgoja i prodaje voća i povrća, a ne od pšenice ili kukuruza. A ko radi u bašti? Ko okopava, sadi, plijevi?

Sve to radi žena, a na njoj nisu ni kuća, ni zemlja, ni traktor. I onda vlada usvoji program mjera kojima stimuliše uzgoj pšenice i kukuruza, dakle onih kultura koje se tradicionalno vezuju za muškarce. I to je vrzino kolo iz kojeg se mora iskoraciiti", navela je Čenićka.

Prema njenim riječima žene predstavljaju glavnu radnu snagu i u neformalnom sektoru, gdje rade za niske plate na nestabilnim poslovima, bez beneficija i socijalnog osiguranja.

"U trgovinama, posebno u velikim trgovinskim centrima i konfekciji radi armija žena i djevojaka bez socijalnog i penzionog. Lično to smatram zatupljivanjem žena. Niko neće da im ponudi drugačiji model rada", istakla je Čenićka dodajući da "tamo gdje joj je data kontrola nad resursima, žena postiže odlične rezultate".

U raspravi koja je uslijedila advokatica Smiljana Moravac Babić je primijetila da su žene, na žalost, dozvolile muškarcima da raspolažu svom imovinom. "Zašto se pet sestara odriče imovine u korist brata? Zašto, kada su i one ravnopravne nasljedice imovine", zapitala se Babićka. Miroslav Samarđžić iz "Udruženih žena" je ocijenio da je "problem u muškarcima koji ne žele da ustupe svoje stolice ženama".

S druge strane, Nada Tešanović, potpredsjednica Narodne skupštine RS je izjavila da se ponekad pita zašto joj je trebalo da se bavi politikom. "Šta mi je donio taj status? Šta mi je donijela ravnopravnost polova? Biti pametan je danas vrlo teško", rekla je Tešanovića dodajući

jući da se po strankama hvataju uglavnom one poslušne žene koje neće odbijati zapovjesti.

“Iza svakog uspješnog muškarca stoji iscrpljena žena”, prokomentarisala je Cenićka dodajući da joj bivši predsjednik RS Dragan Čavić nije oprostio što je izašla iz svog ćoška “gdje sam krvavo radila i stvarala njegov ego”.

Cenićka je dodala da se stranački lideri sjete žena samo uoči formiranja kandidatskih lista kada za rukav vuku sekretarice i rođake i one poslušne da potpišu pristupnicu i stave ih na listu. “Ne daju ženama da se eksponiraju, boje se pametnih žena”, bila je izričita Cenićka.

Ona je kritikovala i proslave 8. marta koje žene doživljavaju samo kao priliku da se srede i vide NJEGA. “ON je ušao. ON ju je pomazio. ON joj je dao cvijeće”, navela je Cenićka dodajući da ona lično ne podržava takav način obilježavanja 8. marta gdje se sve počasti odaju, u stvari, NJEMU.

“Smatram da je u ovom trenutku najvažnije informisati i podučiti žene o tome šta je to prihod, šta je privreda, šta su to ekonomski pokazatelji i kakve su mogućnosti žene da se uključuju u kreiranje razvojnih programa. Žene bi se trebale povezati i razmjenjivati ideje i poslovna iskustva. U ovako teškoj i politički napetoj situaciji gdje se samo gleda šta je Haris rekao Mili, a šta Mile Harisu, ekonomsko povezivanje može biti ključ za bolji život, a žene u svemu tome bi morale da imaju odlučujuću ulogu, jer znaju šta su potrebe porodice, šta su svakodnevni problemi i bolje raspolazu novcem”, poručila je Svetlana Cenić, bivša ministrica finansija u Vladi RS.

Ona je još jednom istakla važnost povezivanja vladinih institucija, nevladinih organizacija, poslovnog sektora i medija koji “jedino zajedno mogu iskoračiti iz ovakvog stanja”, a predsjednica Udruženih žena Nada Golubović je apelovala na RT RS da organizuju emisiju u kojoj bi se govorilo o privrednim temama i razjasnilo značenje osnovnih ekonomskih termina.

Javnu tribinu “Uloga žene u razvoju – neophodnosti i prepreke” organizovale su Udružene žene i Helsinški parlament gradjana u okviru projekta “Žena danas XI” koji finansira švedska organizacija Kvinna till Kvinna.

Prikaz pripremila
Dragana Dardić

11

”NAČIN FINANSIRANJA SIGURNIH KUĆA”

IZVJEŠTAJ PRIPREMINA DRAGANA DARDIĆ

U organizaciji Odbora za jednake mogućnosti Narodne skupštine RS, a na inicijativu “Udruženih žena” i Helsinškog parlamenta građana Banja Luka u Narodnoj skupštini RS organizovano je 18. juna Javno saslušanje na temu “Finansiranje sigurnih kuća”.

Saslušanje je organizovano u cilju iznalaženja sistemskog rješenja za finansiranje sigurnih kuća u RS i kako bi Odbor za jednake mogućnosti mogao zauzeti konkretan stav o ovom pitanju i svoje mišljenje dostaviti nadležnim ministarstvima i poslanicima Narodne skupštine RS pred kojima će se uskoro naći izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u RS, koji reguliše i rad i finansiranje sigurnih kuća.

Potpredsjednica Narodne skupštine Nada Tešanović je istakla da se Zakon o zaštiti od nasilja u porodici pokazao kao “neprimjenljiv u cjelosti”, te da je stoga potrebno osigurati da predložene izmjene i dopune budu kvalitetne i primjenljive u praksi.

“To je i svrha ovog javnog saslušanja. Čuti sve strane i ponuditi najkvalitetnija rješenja koja mogu adekvatno odgovoriti na sve rašireniju pojavu nasilja u porodici”, istakla je Tešanovića. Svjedoci inicijatora Javnog saslušanja bili su sudija Ustavnog suda BiH Miodrag Simović, predstavnik Centra za socijalni rad Banja Luka Nikola Dorontić, te predsjednice nevladinih organizacija “Udružene žene” Nada Golubović i “Budućnost” i Gordana Vidović.

Inicijatori javnog saslušanja su zastupali stav da je sredstva za finansiranje sigurnih kuća za žrtve nasilja u porodici potrebno obezbijediti iz entitetskog i opštinskih budžeta.

“Obezbeđivanje sredstava za rad skloništa u Republici Srpskoj iz entitetskog budžeta bilo bi u skladu sa preporukama CEDAW Komiteta”, istakla je predsjednica Udruženih žena Nada Golubović dodajući da bi jedan dio sredstava trebalo da obezbijede i lokalne zajednice.

Ona je takođe istakla da bi u narednih pet godina trebalo otvoriti još tri Sigurne kuće u Republici Srpskoj kako bi pored postojeće dvije –u Banjoj Luci i Modriči – skloništa za žrtve nasilja u porodici dobili i Trebinje, Istočno Sarajevo i Bijeljina, čime bi se RS bar djelimično približila ispunjavanju međunarodne preporuke koja kaže da je na 10.000 stanovnika potrebno imati minimalno jedno mjesto u sigurnoj kući.

Ona je podsjetila da nasilje nad ženama nije privatna stvar već društveni problem i da mreže organizacija za pomoć i podršku predstavljaju preduslov za eliminaciju nasilja nad ženama.

Sudija Miodrag Simović je podsjetio na međunarodne norme i standarde koje je RS dužna da poštuje i primjenjuje, a koji uključuju sprovođenje preventivnih mjera i preduzimanje zaštitnih mjera u cilju zaštite žrtava nasilja u porodici.

On je posebno istakao da budžeti na bilo kom nivou nikako ili veoma rijetko uključuju sredstva za provođenje ovakvih mjera, “ mada je CEDAW Komitet preporučio BiH vlastima da alociraju sredstva potrebna za implementaciju gender akcionog plana kroz kreiranje posebnih budžetskih linija unutar ministarstava”.

Nikola Dorontić je upozorio da je Centar za socijalni rad u 2006. godini imao 158 registrovanih slučajeva nasilja u porodici, a da je samo u toku prvih pet mjeseci 2007. godine imao 118 prijavljenih slučajeva nasilja.

On je rekao da bi trebalo preispitati cijenu smještaja za štíćenice Sigurne kuće koja sada iznosi 25 KM po danu, jer centri za socijalni rad, kako je rekao, to neće moći finansijski izdržati.

“Mi smo apsolutno zainteresovani da Sigurna kuća postoji, ali smo i za to da profunkcionišu i druge zaštitne mjere kao što je udaljenje nasilnika iz kuće”, istakao je Dorontić.

Gordana Vidović je podsjetila da Sigurna kuća u Modriči postoji od 2000-te godine i da je tek ove godine dobila prva sredstva za rad od Vlade RS.

“Mislimo da je došao trenutak da institucije preuzmu finansiranje zbrinjavanja žrtava nasilja.

Uporište imamo u međunarodnim dokumentima, domaćim zakonima, ali istovremeno mislimo da su institucije svjesne resursa nevladinog sektora kojeg se ni jedna vlada ne bi htjela odreći”, istakla je Vidovića.

Za razliku od svjedoka inicijatora Javnog saslušanja koji zastupaju stav da se sigurne kuće trebaju finansirati iz entitetskog i djelimično iz opštinskih budžeta, predstavnici Vlade RS smatraju da finansiranje treba da ide isključivo preko lokalnih budžeta i to od 2009. godine.

“Za premošćavanje perioda do 2009-te i dok finansiranje sigurnih kuća ne krene sa lokalnog nivoa, Vlada RS je iz budžetskih rezervi obezbijedila 100.000 KM. Ova sredstva stoje i čekaju da budu doznačena”, rekla je predstavnica ministarstva finansija Svjetlana Radovanović dodajući da ministarstvo finansija samo sprovodi vladinu politiku, odnosno da ne odlučuje kome će i koliko para biti dostavljeno.

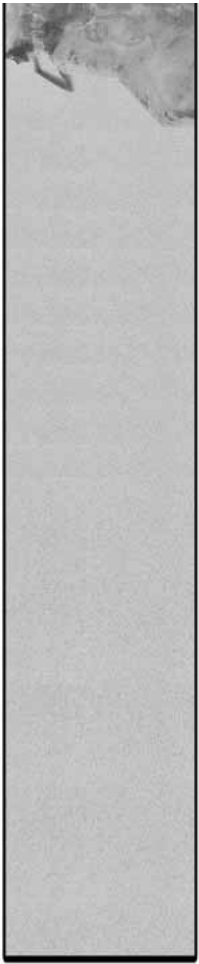
Direktorica Gender centra Vlade RS Spomenka Krunic je naglasila da je njihovo stanovište o finansiranju “uslovljeno institucionalnom pozicijom Gender centra i njegovim mandatom”, te da oni podržavaju model prema kome bi se sigurne kuće finansirale iz lokalnih budžeta. “To je jedinstveno rješenje koje predstavlja korak naprijed u odnosu na regiju”, tvrdi Krunic.

Predstavnik ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Ljubo Lepir je rekao da “nigdje vlade ne finansiraju plate zaposlenih u sigurnim kućama”, te da ni Vlada RS nije spremna na takav korak.

Prema njegovim riječima princip tržišne ekonomije moraće se uvesti i u sistem socijalne zaštite. “Postoji velik interes privatnog kapitala da otvara gerijatrijske centre i mi ćemo morati ići tim pravcem”, istakao je Lepir.

Na Lepirovo izlaganje reagovali su inicijatori Javnog saslušanja negodujući zbog poistovjećivanja penzionera i žrtava nasilja.

11

11

Predstavnica Organizacije žena "Lara" iz Bijeljine Radmila Žigić je rekla da je užasnuta mogućnošću da se za otvaranje sigurnih kuća raspisuju tenderi i da tržište bude to koje će određivati pravila i način rada sigurnih kuća.

"Sigurne kuće nisu nečiji privatni biznis. Nemojte od toga praviti cirkus. Izgleda da zaboravljate da mi smještanjem žena i djece u sigurne kuće vrlo često spašavamo njihove živote", istakla je Žigićka dodajući da svi izgleda zaboravljaju da "svaka žrtva ima pravo na zaštitu države".

"Mi u Lari nismo spavali zadnjih deset dana jer imamo u našoj sigurnoj kući maloljetnu žrtvu trgovine ljudima koja je već nekoliko puta pokušala da se ubije. Mi smo je zbrinuli, a ne država", istakla je Žigićka.

Ljiljana Radovanović, načelnica Odjeljenja za društvene djelatnosti grada Banje Luke, je zamjerila organizatorima Javnog saslušanja što su se fokusirali samo na raspravu o Sigurnoj kući "koja samo gasi požar", zanemarujući ostale zaštitne mjere i druge segmente bitne za eliminaciju nasilja u porodici. Ona je rekla da će Grad Banja Luka uvijek biti u mogućnosti da iznađe sredstva za rad Sigurne kuće, ali da nije sigurna da će i druge siromašnije lokalne zajednice moći podnijeti teret finansiranja.

"Dok mi ovdje pričamo, u Sigurnu kuću u Banjoj Luci je smještena žena sa frakturom lo-banje. A čovjek koji joj je to napravio je bio na uslovnoj slobodi. Sigurne kuće su, bez sumnje, neopodne, ali ne može sav teret finansiranja da padne na lokalnu zajednicu", istakla je Radovanovićeva.

Nada Tešanović je jasno istakla da neće podržati nacrt izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici "gdje se sav teret prebacuje na lokalnu zajednicu". Ona je sugerisala ministarstvu pravde da doradi nacrt u skladu sa iznesenim mišljenjima izražavajući uvjerenje da je Vlada voljna da pomogne u iznalaženju sistemskog rješenja za finansiranje sigurnih kuća u Republici Srpskoj.

U raspravi o finansiranju učestvovali su i predstavnice nevladinih organizacija iz Trebinja, Istočnog Sarajeva i Prijedora Ljilana Čičković, Jagoda Savić i Milka Lončar, koje su iznijele svoja iskustva i prijedloge, kao i predstavnica Ombudsmana RS, direktorica Centra za socijalni rad Banja Luka Borka Vukajlović i predstavnik Centra za socijalni rad iz Prijedora.

Izlaganje Prof. Dr Miodraga Simovića, sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na javnom saslušanju u Narodnoj skupštini Republike Srpske.

NASILJE NAD ŽENAMA, SIGURNE KUĆE – MEĐUNARODNI STANDARDI U VEZI SA FINANSIRANJEM

Nasilje nad ženama predstavlja oblik diskriminacije žena koji im ozbiljno onemogućava puno uživanje u pravima i slobodama na jednakoj osnovi sa muškarcima. Prema Preporuci 19 CEDAW Komiteta, nasilje nad ženama uključuje sva djela kojima se nanosi psihička, mentalna ili seksualna povreda ili patnja, prijetnje takvim djelima, prinuda, te ograničenje ili lišavanje slobode.

Jedan od najskrivnijih oblika nasilja nad ženama svakako je nasilje u porodici, pa možda upravo zbog toga istraživanja pokazuju da je u svim društvima ovo i dominantan oblik nasilja nad ženama. Stoga se, na regionalnom planu, eliminaciji nasilja nad ženama, a naročito nasilja u porodici, posvećuje značajna pažnja.

UN su, pored CEDAW konvencija, radi njene djelotvornije primjene, Preporukom broj 19 CEDAW Komiteta, preporučile državama članicama obaveze za zemlje-članice u vezi sa eliminacijom nasilja nad ženama. Opšta preporuka br. 19 CEDAW Komiteta (1992) u cijelosti je posvećena ovom problemu. Državama članicama je preporučeno da zakonima protiv nasilja u porodici i drugog nasilja nad ženama osiguraju adekvatnu zaštitu i poštovanje integriteta i dostojanstva žena.

Osim zakonodavnih mjera, koje uključuju krivične sankcije, građanskopravnu zaštitu i kompenzaciju, te preventivnih mjera koje uključuju informacione i edukacione programe, od država članica se traži da propišu i preduzmu odgovarajuće zaštitne mjere. Ove mjere uključuju osnivanje ili podršku službama za pomoć žrtvama nasilja u porodici, silovanja, seksualnih napada i drugih oblika nasilja zasnovanog na polu, te službama za rehabilitaciju i savjetovanje. Takođe, države trebaju osigurati da ovakve službe budu dostupne i ženama iz ruralnih područja, kao i marginaliziranim grupama (npr. ženama koje se suočavaju sa dvostrukom diskriminacijom, npr. Romkinjama i sl.). Ove službe moraju osigurati sigurnost i bezbjednost žrtava nasilja u porodici.

Navedeni međunarodni standardi predviđaju, dakle, nekoliko nivoa obaveza.

Prvi je legislativni – donošenje odgovarajućih zakona i propisa, te kreiranje institucionalne mašinerije radi izvršenja obaveza iz CEDAW Konvencije.

Drugi nivo su preventivne mjere, koje rade na širenju informacija, edukaciji i podizanju svijesti u javnosti o nasilju u porodici kao obliku diskriminacije žena.

Treći nivo je nivo preduzimanja zaštitnih mjera kroz osnivanje ili pružanje podrške službama za pomoć žrtvama.

Ni jednu od ovih obaveza, a naročito obavezu preduzimanja zaštitnih mjera, nije moguće izvršiti bez odgovarajućih finansijskih sredstava.

U vezi sa provođenjem međunarodnih standarda na domaćem planu, važno je da je u Bosni i Hercegovini donesen Zakon o ravnopravnosti polova ("Sl. glasnik BiH" br.16/03), a entiteti su donijeli zakone o zaštiti od nasilja u porodici. Takođe, osnovana je Agencija za ravnopravnost polova pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, a u oba entiteta postoje Gender Centri. Jasno je, dakle, da postoji zakonodavni i institucionalni okvir, ali i da to samo po sebi nije dovoljno.

Nevladine organizacije već odavno ukazuju da nadležne vlasti moraju preduzeti konkretne korake na provođenju obaveza koje su prihvatile, a naročito da ekonomsko planiranje i budžetira-

nje nije gender senzibilno ni na jednom nivou vlasti (Grupa NVO, Izvještaj u sjeni CEDAW Komitetu, 2004.). Budžeti na bilo kom nivou vlasti veoma rijetko, ako ikako, uključuju sredstva namijenjena provođenju obaveza iz CEDAW Konvencije i zakona, odnosno uopšteno za poboljšanje stanja ženskih ljudskih prava u BiH. Osim toga, NVO-i ukazuju i na nedostatak socijalnih službi za pomoć i podršku ženama žrtvama nasilja u porodici, uključujući i nedostatak smještaja za te žrtve, savjetovališta i programa rehabilitacije. U vezi s tim treba reći da Sigurne kuće za žrtve nasilja u porodici postoje samo u okviru NVO-a, te da se finansiraju iz donatorskih sredstava, ali to je nedovoljno, naročito imajući u vidu sve veće i rastuće potrebe, dok je učešće u finansiranju od strane domaćih vlasti, ako ga ikako ima, nedovoljno. Slično je i sa drugim službama pomoći žrtvama, kao što su SOS telefoni, službe pravne pomoći ili psihološke terapije. ***Nadležne vlasti, nažalost, ne pokazuju ozbiljan interes da preuzmu odgovornost za finansiranje smještaja i brige za žrtve nasilja u porodici u postojećim Sigurnim kućama, ili za osnivanje i finansiranje službi potrebnih za djelotvorne akcije protiv nasilja u porodici.***

Razmatrajući izvještaj BiH CEDAW Komitetu o implementaciji CEDAW Konvencije 2006. godine, Komitet je zaključio da je donošenje zakona i formiranje gender mašinerije unutar izvršne i zakonodavne vlasti na svim nivoima u BiH veoma pozitivno i ohrabrujuće. Komitet je naročito pozdravio rad na donošenju akcionog plana ravnopravnosti polova, ali je ukazao da je u cilju djelotvornog provođenja i akcionog plana i CEDAW Konvencije neophodno odmah nastaviti sa obukom zvaničnika vlasti na svim nivoima, te alocirati sredstva potrebna za implementaciju akcionog plana kroz kreiranje posebnih budžetskih linija unutar ministarstava, te raditi na daljnjem prikupljanju donatorskih sredstava.

Narodna skupština RS
Banja Luka, 18. juni 2007.

PRIJEDLOZI INICIJATORKI JAVNOG SASLUŠANJA

Smatramo da je potrebno predvidjeti finansijska sredstva kako bi se obezbijedilo provođenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u dijelu koji se odnosi na rad Sigurnih kuća u RS. Predlažemo da se sredstva obezbijede iz entitetskog budžeta u visini 70% a preostalih 30% iz budžeta opština odnosno gradova.

Uvažavajući tešku materijalnu situaciju i male finansijske mogućnosti Republike Srbije smatramo da ne postoji mogućnost da se u potpunosti poštuje preporuka WAVE 2004. minimum jedno mjesto u SK na 10.000 stanovnika radi toga predlažemo da se u RS otvori pet skloništa u sljedećih pet godina i to u regijama u kojima postoje Javna tužilaštva: Trebinje, Istočno Sarajevo, Bijeljina, uključujući skloništa koja već egzistiraju u Modriči (regija Doboje) i Banja Luci.

Obrazloženje:

Većina lokalnih zajednica ima malo materijalnih sredstava i daleko veće potrebe u socijalnom sektoru nego što su u mogućnosti da ih plate.

Radi toga smatramo da bi ovim načinom finansiranja sa nivoa Entiteta i lokalne zajednice:

- Entitet poštuovao preporuke Savjeta Evrope, CEDAW komiteta i ostalih međunarodnih dokumenata u podršci i pomoći žrtvama porodičnog nasilja.
- Lokalne zajednice bi u tom slučaju imale manje troškove po svakoj klijentici što bi rezultovalo i boljoj zaštiti žena i djece žrtava porodičnog nasilja.

ДИО ИЗВЈЕШТАЈА – ЗАКЉУЧЦИ ОДБОРА ЈЕДНАКИХ МОГУЋНОСТИ NSRS

Након датих констатација Одбора је усвојио и следеће закључке:

1. Одбор једнаких могућности Народне скупштине Републике Српске подржава иницијативу за изналажењем системског рјешавања питања финансирања сигурних кућа у Републици Српској.

2. Одбор подржава приједлог да се, као прелазно рјешење за ову и наредну годину, финансирање сигурних кућа обезбједи из средстава буџетских резерви, односно буџета Републике Српске, а да се од 2009. године успостави систем финансирања из буџета локалних заједница и буџета РС сразмјерно броју жртава породичног насиља који су евидентирани по појединим општинама.

Одбор сматра да невладине организације које су оснивачи и власници сигурних кућа требају властим ангажовањем преко менаџмента обезбједити покриће дијела трошкова рада сигурних кућа путем донација и кроз ангажовање тимова за волонтерски рад у сигурним кућама.

3. Одбор препоручује Министарству здравља и социјалне заштите да изради цјеновник услуга и стандарда за смјештај жртава насиља у сигурним кућама како би се што прецизније утврдила висина средстава потребних за рад сигурне куће, а све у циљу што квалитетнијег и ефикаснијег пружања услуга сигурне куће.

Препоручује се Министарству да након израде цјеновника услуга, а у сарадњи са Министарством финансија, Министарством правде и Министарством за породицу, омладину и спорт размотри приједлог за дефинисањем регионалног приступа овом питању. Одбор подржава планирани број и период изградње сигурних кућа уз сугестију да се та реализација усклади са финансијским могућностима Републике Српске.

4. Препоручује се Влади Републике Српске, Министарству правде, Министарству социјалне и здравствене заштите, Министарству за породицу, омладину и спорт и Центер центру да што прије приступи изради средњорочног плана за борбу против насиља у породици.

5. Извјештај о проведеном јавном саслушању доставиће се Кабинету председника Народне скупштине Републике Српске, Министарству правде, Министарству здравља и социјалне заштите, Министарству финансија, Министарству за породицу, омладину и спорт, удружењима грађана, установама и осталим учесницима расправе.

6. Одбор једнаких могућности ће крајем 2007. године изврши анализу реализације усвојених закључака у вези са проведеним јавним саслушањем о финансирању сигурних кућа.

11

ДОПИС ОДБОРА ЈЕДНАКИХ МОГУЋНОСТИ NSRS

РЕПУБЛИКА СРПСКА
НАРОДНА СКУПШТИНА
-Одбор једнаких могућности-
Број: 02/12-997-2/07
Датум, 3. јул 2007. године

УЧЕСНИЦИМА ЈАВНОГ САСЛУШАЊА

ПРЕДМЕТ: Извјештај, доставља се

У прилогу вам достављамо Извјештај са јавног саслушања о финансирању сигурних кућа, које је одржано 18. јуна 2007. године. Саставни дио Извјештаја су закључци које је усвојио Одбор једнаких могућности на сједници од 25. јуна 2007. године. Молимо вас да у оквиру својих надлежности обезбиједите реализацију усвојених закључака.

С поштовањем,

11

NATALIJA PETRIĆ

”KOGA ŠTITI ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI?”

— GLOBALNO I LOKALNO —

Sve do prije nekoliko godina vlasti Bosne i Hercegovine nisu bile spremne da, ni na formalnom, zakonodavnom nivou, osude nasilje nad ženama. Razlog za to je bila nespremnost da se interveniše unutar privatne sfere, te shvatanje da se u slučajevima porodičnog nasilja radi o porodičnim odnosima u koje država nema obavezu, ali ni pravo da se umiješa. Stav o nasilju kao o porodičnom, privatnom problemu, uprkos postojanju zakona koji ga zabranjuju, i danas je preovlađujući i jedan je od glavnih uzroka izostanka državne intervencije. Međutim, “država ima odgovornost ne samo da zabrani kršenje ljudskih prava žena, nego da preduzima aktivne mere sprečavanja i zaštite. Država je obavezna da obezbedi da se nasilje u porodici ne dešava, a ako se desi, njena je dužnost da obezbedi zaštitu žrtava” (Nikolić–Ristanović 46). Iako bismo razloge zbog kojih Bosna i Hercegovina ne posvećuje dovoljno pažnje zaštiti žrtava nasilja u porodici mogli da tražimo, između ostalih, u skorašnjem ratu čije su posljedice otvorile niz “važnijih” problema, te lošoj ekonomskoj situaciji, stanje nije značajnije bolje niti u zemljama članicama Evropske Unije, i pored zakonskog okvira i ekonomske situacije koja se, barem iz pozicije Bosne i Hercegovine, čini teško dostižnom. Tako je u izvještaju koji je u februaru 2007. godine objavio Evropski ženski lobi konstatovano da se “stvarnost ponekad razlikuje od službenih izjava i izvještaja koji prijavljuju napredak” te da “je sramotno mali broj zemalja preduzeo mjere da se ustanove nacionalni planovi akcije za borbu protiv specifičnih oblika nasilja nad ženama” (Reality Check 6–7), navodeći kao uzetke Dansku, Francusku, Njemačku, Španiju i Švedsku. Međutim, čak i u zemljama koje su uspostavile nacionalni plan akcije “kada se pogleda izvan oficijelnog diskursa, provjera stvarnog stanja pokazuje kritičnu situaciju” (Reality Check 9).

Čitajući zakone Bosne i Hercegovine koji regulišu nasilje u porodici, moglo bi se reći da je ženama pravna zaštita zajamčena i da je jedino što trebaju učiniti to da se počnu njima koristiti. Drugim riječima, da je ženama žrtvama na dispoziciji korištenje pravima koja im zakoni garantuju.

Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine nasilje na osnovu pola definiše u članu 4 kao “bilo koje djelo koje nanosi fizičku, mentalnu, seksualnu ili ekonomsku štetu, ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima koje ozbiljno sputavaju osobe da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti polova, u javnoj ili privatnoj sferi života” (36).

Može se reći da je ova definicija najbliža opisu Komiteta Ministara Savjeta Evrope koji izraz nasilje protiv žena u Preporuci Rec(2002)5 shvata kao

svako delo nasilja zasnovano na rodno/polnoj osnovi, koje ima, ili može imati za posledicu fizičku, seksualnu ili psihološku povredu ili patnju žena, uključujući pret-

11

nje takvim delima, prisiljavanje ili oduzimanje slobode, bez obzira događa li se to u javnom ili u privatnom životu,

(12)

te da je Bosna i Hercegovina zaista obezbijedila zaštitu žena žrtava nasilja. Na ovaj način se stvara lažna slika o tome da je država učinila sve da zaštiti žene od nasilja u porodici, a da je razlog zbog kojeg se one tom zaštitom ne koriste njihova nespremnost da u stvarnosti potraže zaštitu. Međutim, činjenica je da čak i one žene koje se usude takvu zaštitu potražiti, bivaju suočene sa nizom prepreka koje ih obeshrabruju i daju generalnu sliku da je iz perspektive države upravo nasilnik, a nikako žrtva, onaj koji je zaštićen. Država usprkos postojanju zakonske regulative ne prepoznaje nasilje prema ženama.

Unatoč napretku koji je učinjen posljednjeg desetljeća u pogledu legislative koja danas nudi različite oblike pravne zaštite ženama žrtvama koje su preživjele nasilje, još uvijek postoji potreba da pitamo: Zašto je muškarcima dozvoljeno da prođu nekažnjeno za ovaj oblik torture i zlostavljanja? I koju ulogu država igra u tajnom sporazumu sa nasilnikom?

(Reality Check 20)

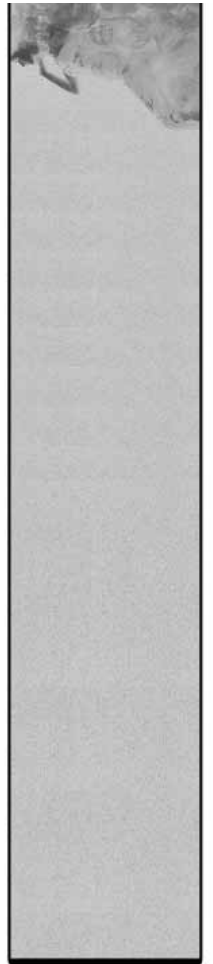
Ovakav stav je razumljiv kada se zna da je "legislativa jedan od neophodnih instrumenata koji predstavlja društveno i simboličko prepoznavanje onoga što pojedina društva dozvoljavaju, tolerišu ili ne tolerišu i šta su odlučila da označe neprihvatljivim ponašanjima" (Reality Check 20). Indikativno je da su samo četiri Evropske zemlje usvojile međunarodnu definiciju nasilja kako je ona definisana tačkom 118. Pekinške platforme za akciju¹, i to, prema podacima Evropskog ženskog lobija, Francuska, Njemačka, Španija i Švedska (Reality Check 20). Iako u Bosni i Hercegovini prevladava mišljenje da će otvaranjem pregovora za pristupanje u Evropsku Uniju mnogi problemi, i to ne samo oni koji se tiču nasilja prema ženama, biti riješeni, ili će barem nesrazmjera između formalnog i stvarnog biti značajnije smanjena, činjenica je da i među državama članicama dominiraju stavovi slični onima u Bosni i Hercegovini. Tako je "većina zakona o nasilju u porodici napisana gender neutralnim jezikom i većina definiše 'nasilje između partnera' porodičnim nasiljem" (Reality Check 21), te takav stav obrazlažu potrebom da "zakon štiti svaku osobu i da termin 'nasilje prema ženama' ili 'rodno orjentisano nasilje' u tom smislu ne stoji"...iako je jasno da će žene i djeca imati najviše koristi od njega" (Reality Check 21), ili se opravdavaju činjenicom da je "većina zakona napisana u gender neutralnom obliku te da je politički mudrije garantovati mjere zaštite ljudskih prava muškarcima, kada su žrtve, u istoj mjeri kao i ženama" (Reality Check 21). Ovo je prilično neuvjerljivo obrazloženje ako se ima na umu da "statistika koja najviše upada u oči je ona po kojoj je 95% svih radnji nasilja izvršeno od strane muškaraca prema ženama koje poznaju. Ove radnje nasilja najčešće se dešavaju u kući" (Unveiling the hidden data 9).

Ni Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici oba entiteta Bosna i Hercegovine nisu izuzetak, oba su napisana gender neutralnim jezikom². S druge strane, Bosna i Hercegovina je jedina zemlja u regionu³ čija definicija nasilja u porodici "navodi da nasilje u porodici ugro-

1 Član 118 Pekinške platforme za akciju prepoznaje nasilje prema ženama kao "izraz istorijski uvjetovanog nejednakog odnosa moći između muškaraca i žena što je dovelo do dominacije i diskriminaciji nad ženama od strane muškaraca i do sprječavanja potpunog napretka žena" (62).

2 "Nasilje u porodici je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku i seksualnu patnju ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje takvim djelima ili propuštanje činjenja dužne pažnje, što ozbiljno sputava članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti polova, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života" (Član 6 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, Sl. glasnik Republike Srpske broj 118, od 30.12.2005. godine)

3 Zemlje sa kojima Nikolić-Ristanović vrši poredjenje su "...Albanija, Hrvatska, Makedonija i Crna Gora" (7).

žava uživanje ljudskih prava i sloboda i u kojoj se pominje princip jednakosti” (Ristanović–Nikolić 77). Osim Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, definicije nasilja u porodici nalazimo u još četiri zakona: Zakonu o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine te Krivičnim zakonima Federacije Bosne i Hercegovine, Distrikta Brčko i Republike Srpske⁴. Od posebnog je značaja pomenuti Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine u kojem je ova definicija “postavljena šire, jer obuhvata bilo koju vrstu sputavanja i neravnopravnosti u privatnoj i javnoj sferi života” (Studija o nasilju u porodici u Bosni i Hercegovini 76).

Nasilje u porodici je prepoznato u međunarodnim dokumentima kao kršenje ljudskih prava. Osnovna obaveza svake zemlje potpisnice CEDAW Konvencije jeste da “u svom zakonodavstvu sadrži norme kojima se zabranjuje svaki oblik diskriminacije..., to je minimum zahteva koji mora zadovoljiti svaka država potpisnica” (Nikolić–Ristanović 80). Međutim, za zaštitu žrtava nasilja u porodici nije dovoljno zabraniti diskriminaciju žena. Naime, vlade bi trebalo da

usvoje posebna zakonodavna rešenja kojima se nasilje u porodici predviđa kao krivično delo i/ili koja omogućavaju naknadu štete žrtvama. U nekim dokumentima se preporučuje da države treba da usvoje posebne zakone protiv nasilja u porodici koji pružaju obuhvatno pokrivanje problema uključujući i takva pitanja kao što su krivične odredbe, pravo na naknadu štete, zaštitne mere, prava iz socijalnog osiguranja i opšte preventivne mere.

(Nikolić–Ristanović 81)

Ipak, posebni zakoni koji se u Bosni i Hercegovini bave zaštitom od nasilja u porodici “ne predviđaju krivičnu odgovornost, kao što se zahtjeva međunarodnim standardima, već prekršajnu. Primarne sankcije za počinioca su novčana kazna i zaštitne mere” (Nikolić–Ristanović 93). Ovo je u suprotnosti sa međunarodnim standardima kojima se od država traži “da usvoje obuhvatnu legislativu kojom se izričito zabranjuje nasilje nad ženama, predviđaju krivične sankcije, građanskopravna sredstva (lekovi), mere zaštite i udaljenja, kao i službe za podršku i pomoć, uključujući i skloništa” (Nikolić–Ristanović 83).

Smatram da je neophodno usaglastiti Zakone o zaštiti od nasilja u porodici, kao i Krivične zakone Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske sa Zakonom o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine uz poštovanje međunarodnih standarda, te izričito predvidjeti krivičnu odgovornost počinioca radnji nasilja u porodici jer jedan tako težak oblik kršenja ženskih ljudskih prava kao što je nasilje u porodici mora biti prepoznat isključivo kao društveno opasno djelo i ne smije se, niti prema međunarodnim standardima ali i obavezama preuzetim od strane Bosne i Hercegovine kao ni političkim preporukama Komiteta Ministara Savjeta Evrope kojeg je Bosna i Hercegovina članica, tretirati kao povreda pravnog propisa što je priroda prekršaja. Svako opravdavanje drugačijeg postupanja prema počiniocima nasilja koje je izvršeno u privatnoj sferi i njihovo privilegiranje u odnosu na počinioca istih radnji u javnoj sferi, po mom mišljenju predstavlja diskriminaciju i svrstava državu na stranu nasilnika.

Među uzrocima kojima se u Bosni i Hercegovini obično objašnjava (i vrlo često implicitno opravdava) neadekvatna zaštita žrtava nasilja u porodici, pored tradicije, religije i običaja koje ovdje neću posebno obrađivati (niti to dozvoljavaju međunarodni standardi), ali koji u svojoj sveukupnosti svakako uzrokuju nasilje muškaraca unutar porodice, često se ističe da službenici koji se po prirodi svog posla susreću sa žrtvama nasilja (socijalni radnici, zdravstveni radnici, policajci, tužioc, sudije), ne raspolazu adekvatnim znanjem i vještinama za

4 “Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine” (član 208 stav 1 Krivičnog zakona Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske broj 49 od 25.6.2003. godine).

11

rad na slučajevima nasilja u porodici. Ovaj razlog se, međutim, pominje i u istraživanju koje je proveo Evropski ženski lobi među državama članicama Evropske Unije po kojem “zvaničnici (policajci, sudije itd.) nisu svjesni gender struktura moći, loše su trenirani i jednostavno im nedostaje znanja o porodičnom nasilju” (*Reality Check* 23).

Sljedeći razlog koji se može prepoznati u Bosni i Hercegovini ali, prema Evropskom ženskom lobiju, i u državama članicama Evropske Unije je “nemogućnost da se nasilnici uklone iz svojih domova iako su u njima počinili nasilje, već se pribjegava uklanjanju žrtava, iako zakoni predviđaju drugačije” (*Reality Check* 23). Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske su uveli zaštitne mjere koje se nasilnicima izriču u prekršajnom postupku, i to, među ostalim: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora; zabranu približavanja žrtvi nasilja; osiguranje zaštite žrtve nasilja; zabranu uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja, ali su, “u većini slučajeva žene i djeca ti koji moraju da napuste kući ili stan, a ne nasilnici” (Nikolić–Ristanović 104). Nema zvaničnih podataka o tome koliko je zaštitnih mjera izrečeno nasilnicima, izuzev neoficijelnih saznanja⁵ da su u Republici Srpskoj od stupanja na snagu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (01.01.2006 godine) izrečene ukupno tri zaštitne mjere, po jedna u Prijedoru, Dobroju i Istočnom Sarajevu.

Razlog za nesklad između formalnog i stvarnog položaja žrtava nasilja u porodici koji se prepoznaje i u zemljama Evropske Unije je i “nedostatak javne svijesti o porodičnom nasilju” (*Reality Check* 23), ali i u zemljama Zapadnog Balkana, pa tako i Bosne i Hercegovine, u kojoj “nikada nijedna kampanja nulte tolerancije nije organizovana” (Nikolić–Ristanović 111) od strane vlada, “vlade često podržavaju ili uzimaju aktivno učešće u kampanjama koje organizuju i pokreću nevladine organizacije” (Nikolić–Ristanović 111), a “samo su skromni napori preduzeti od strane vlada u pravcu obezbjeđivanja da se nastavni planovi i programi koriste za prevenciju nasilja u porodici i da mediji uvažavaju žene i promovišu njihovo poštovanje” (Nikolić–Ristanović 111).

U cijelom regionu, uključujući Bosnu i Hercegovinu, ali i zemlje Evropske Unije, “žrtve su nesklone prijavljivati porodično nasilje” (*Reality Check* 23). I ovdje stvarnost ne prati zakone, “nedostatak znanja i informacija, previše dugo trajanje krivičnih postupaka koje obeshrabruje, strah od učinioca (povezan sa nedostatkom efikasnih zaštitnih mera), strah od iznošenja u javnost privatnih stvari, strah od osude od strane porodice, dece, sredine” (Nikolić–Ristanović 97) su neki od uzroka, a najviše od svega to što “žrtve nemaju dovoljno poverenja da će njihova prava biti zaštićena i da će učinilac biti priveden pravdi” (Nikolić–Ristanović 97).

Ovo nepovjerenje žrtava u pravosudni sistem potvrđuju sudske presude kojima se izriču blage kazne počiniocima, uglavnom uslovne osude, pa čak i za više puta ponovljeno djelo nasilja u porodici, što je u suprotnosti sa međunarodnim standardima zaštite žena od nasilja u porodici koji preporučuju pooštavanje krivičnih sankcija. Naprotiv, intencija je ublažavanje krivičnih sankcija, a po svemu sudeći i dalja marginalizacija nasilja u porodici, što je vidljivo iz dosadašnjeg toka postupka Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske. Prijedlog izmjena upućuje na zaključak da će se sve radnje nasilja u porodici, uključujući i seksualno uznemiravanje i nasilje nad djecom, odnosno vaspitavanje djece korištenjem fizičke sile, smatrati prekršajima za koje će se izricati novčane kazne!

Ispunjavanje Preporuke Rec(2002)5 Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članicama o zaštiti žena od nasilja koje sugerišu da bi “zemlje članice trebalo da klasifikuju sve oblike nasilja kao krivično djelo, revidiraju i/ili povećaju kazne” (22), kao i da uvedu, razviju i/ili

11

poboljšaju nacionalnu politiku protiv nasilja koja se temelji na:

- a) maksimalnoj sigurnosti i zaštiti žrtava;
- b) osnaživanju žena žrtava kroz optimalnu podršku i pomoć struktura kojima se izbjegava sekundarna viktimizacija;
- c) prilagođavanju krivičnog i građanskog prava uključujući sudsku proceduru;
- d) podizanju javne svesti, edukaciji dece i mladih osoba;
- e) osiguravanju posebnog treninga za profesionalce/ke koji se suočavaju sa problemom nasilja nad ženama;
- f) prevenciji u svim relevantnim područjima

(13)

bi svakako imalo pozitivan efekat na približavanje stvarnog i pravnog položaja žena žrtava nasilja u Bosni i Hercegovini. Uklanjanje uzroka koji održavaju različiti pravni i stvarni položaj žena žrtava nasilja je svakako prvi korak kojeg Bosna i Hercegovina treba preduzeti kako bi zaista zaštitila žene žrtve porodičnog nasilja i pokazala da je prekinula saučesništvo sa direktnim izvršiocima nasilja, a to je moguće samo aktivnijom ulogom države koja bi donošenjem Nacionalnog plana akcije u skladu sa međunarodnim standardima obezbijedila pretpostavke za poboljšanje stvarnog položaja žena žrtava nasilja. Moje je mišljenje da su zakoni neophodni, ali da nisu dovoljni. Pored postojanja zakona potrebna je, kao i uvijek, i volja da se zakoni provode u praksi a tome će svakako doprinijeti dobro osmišljen Nacionalni plan akcije nadgledanja koje treba prepustiti organizacijama koje se bave zaštitom ženskih ljudskih prava i koje imaju višegodišnje iskustvo u zagovaranju ženskih ljudskih prava. Tim prije što je saradnja države sa nevladinim organizacijama međunarodni standard ljudskih prava.

Banja Luka, 16. juli 2007.

Bibliografija:

- *Kratak vodič kroz CEDAW – Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i njezinu primjenu u Republici Hrvatskoj.* Vlada Republike Hrvatske. Ured za ravnopravnost spolova. Pristupljeno 30.04.2007.
<http://www.ured-ravnopravnost.hr/dokumenti/cedaw.pdf>

- *Krivični zakon Republike Srpske*. Banja Luka: Službeni list Republike Srpske broj 49, 2003.
- Nikolić–Ristanović, Vesna i Mirjana Dokmanović. *Međunarodni standardi o nasilju u porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu*. Beograd: Prometej, 2006.
- *Pekinška Deklaracija i platforma za akciju*. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- *Preporuka Rec(2002)5 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i Memorandum sa objašnjenjima*. Savjet Evrope. Autonomni ženski centar Beograd. Pristupljeno 30.05.2007.
<<http://www.womenngo.org.yu/images/Rec%282002%295.pdf>>
- *Reality Check: When Women's NGOs Map Politics and Legislation on Violence against Women in Europe*. European Women's Lobby. Pristupljeno 26.04.2007
<http://www.womenlobby.org/SiteResources/data/MediaArchive/Violence%20Centre/News/NAP-final-feb07.pdf>
- *Studija o nasilju u porodici u Bosni i Hercegovini*. Helsinški parlament građana. Pristupljeno 12.07.2007. [http://www.hcabl.org/pdf/publikacije/Studija_o_nasilju\[1\].pdf](http://www.hcabl.org/pdf/publikacije/Studija_o_nasilju[1].pdf)
- *Unveiling the hidden data on domestic violence in the European Union*. European Women's Lobby. Pristupljeno 26.04.2007.
<http://www.womenlobby.org/SiteResources/data/MediaArchive/Publications/Unveiling%20the%20hidden%20data.pdf>
- *Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Službeni list Bosne i Hercegovine broj 16, 2003.
- *Zakon o zaštiti od nasilja u porodici*. Banja Luka: Službeni glasnik Republike Srpske broj 118, 2005.

UKRATKO O TRIBINI

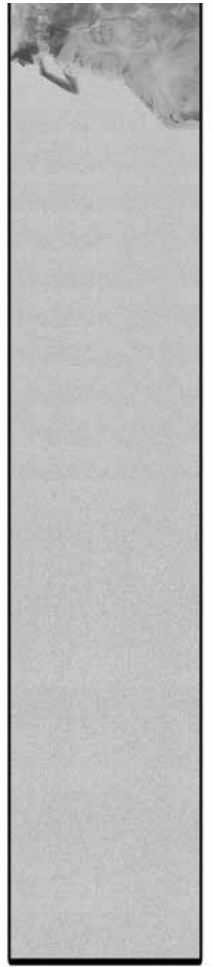
Iz Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS trebalo bi brisati sve odredbe koje nasilje u porodici tretiraju kao prekršaj, jedan je od osnovnih zaključaka javne tribine održane 16. jula u Banjoj Luci na temu “Koga štiti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici?”.

Cilj organizovanja javne tribine sa ovom temom je bio da se, uoči javnih rasprava koje se organizuju u vezi sa izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, doprinese formulisaniu što kvalitetnijih amandamana koji će biti dostavljeni skupštinskim odborima, a koji će poboljšati predložena rješenja i učiniti Zakon primjenljivim.

U uvodnom izlaganju Natalija Petrić, pravna savjetnica “Udruženih žena”, je istakla da je život bez nasilja svima **pravno** zagarantovan, ali da je faktičko stanje sasvim drugačije.

Ona smatra da država postojećem zakonskim rješenjima šalje jasnu poruku nasilniku da neće biti kažnjen za nasilje počinjeno nad ženom.

“Radnje nasilja nemaju jednaku težinu. Nasilniku se kao olakšavajuća okolnost uzima to što je bio nasilan prema svojoj ženi, a ne prema nekoj drugoj osobi. Svako opravdavanje drugačijeg postupanja prema počiniocima nasilja koje je izvršeno u privatnoj sferi i njihovo privilegovanje u odnosu na počinioca istih radnji u javnoj sferi predstavlja diskriminaciju i svrstava državu na stranu nasilnika”, naglasila je pravna savjetnica Udruženih žena. Ona je navela da postoje samo nezvanična saznanja prema kojima su u Republici Srpskoj za godi-

11

nu i po dana, koliko je na snazi Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, izrečene svega tri zaštitne mjere predviđene ovim Zakonom.

Petrička je podsjetila na brojne međunarodne deklaracije i konvencije koje je BiH ratifikovala, ali koje ne primjenjuje.

“Vlade nikada nisu sprovele kampanju O tolerancije na nasilje, niti su organizovale edukacije za policajce, centre za socijalni rad i zdravstvene radnike koji rade sa žrtvama nasilja u porodici, iako je to njihova obaveza”, istakla je Petrička.

“Ja smatram da je nasilje nad ženama najteži oblik kršenja ženskih ljudskih prava i da kao takvo mora biti sankcionisao kao krivično djelo”, naglasila je Petrička dodajući da bi trebalo povećati kazne za nasilnike i obezbijediti maksimalnu sigurnost i zaštitu žrtava nasilja.

Prema njenom mišljenju mora se raditi na uklanjanju uzroka koji održavaju različit pravni i stvarni položaj žena u BiH i država se mora aktivnije uključiti u obezbjeđivanje zaštite žrtava nasilja.

U raspravi koja je uslijedila istaknuta je nemjerljiva uloga nevladinih organizacija u borbi protiv nasilja u porodici, potreba da se pojača medijska promocija domaćih i međunarodnih standarda koji regulišu ovu problematiku, te potreba da se sa podizanjem svijesti i edukacijom o sprečavanju nasilja krene još “od malih nogu”.

Takođe je dogovoreno da se sa tribine, kao zajednički zaključak, skupštinskim odborima pošalje prijedlog amandmana kojima će se zatražiti brisanje svih članova Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojima se nasilje u porodici tretira kao prekršaj, da se finansiranje sigurnih kuća osigura iz budžeta entiteta sa 90% i budžeta opština odnosno gradova sa 10%, te da smještaj žrtava u sigurnu kuću vrši policija i/ili ovlašteni radnik centra za socijalni rad, odnosno organ starateljstva. Dogovoreno je i da se uputi amandman prema kojem bi se maksimalno trajanje boravka žrtve u sigurnoj kući u izuzetnim slučajevima moglo produžiti za još tri mjeseca, odnosno do završetka sudskog postupka i izvršenja rješenja kojim se počiniocu nasilja izriče zaštitna mjera.

Prikaz pripremila
Dragana Dardić

Banja Luka, 17.07.2007.

Narodna Skupština RS
Zakonodavni odbor
Odbor jednakih mogućnosti
Ministarstvo pravde RS
Gender Centar Vlade RS
Mediji

Poštovani/e,

u toku je proces donošenja Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koji je od velikog interesa za sve građane/ke Republike Srpske, a posebno za žene i djecu žrtve porodičnog nasilje koji su najčešće žrtve nasilja u porodici.

Podržavamo donošenje Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, ali ne sa odredbom koja nasilje u porodici tretira kao prekršajno djelo. Smatramo da nasilje u porodici kao najteži oblik kršenja ženskih ljudskih prava mora biti sankcionirano kao krivično djelo.

Na javnoj tribini održanoj 16.07.2007 godine pod nazivom "Koga štiti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici" u organizaciji Udruženih žena i Helsinškog parlamenta građana Banja Luka, doneseni su slijedeći zaključci:

1. Predlažemo da se iz nacrtu Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici brišu oni članovi kojima se nasilje u porodici tretira i kažnjava u prekršajnom postupku.
2. Predlažemo da se finansiranje sigurnih kuća za privremeno zbrinjavanje žrtava porodičnog nasilja osigura iz budžeta entiteta sa 90% i budžeta opština odnosno gradova sa 10%.
3. Predlažemo da smeštaj žrtava u sigurnu kuću vrši policija i/ili ovlašteni radnik centra za socijalni rad, odnosno organ starateljstva.

11

4. Predlažemo da se maksimalno trajanje boravka žrtve u sigurnoj kući u izuzetnim slučajevima produži za još tri mjeseca, odnosno do završetka sudskog postupka i izvršenja rješenja kojim se počiniocu nasilja izriče zaštitna mjera.

i u tom smislu dostavljamo slijedeće:

Amandmane na Nacrt Izmjena i dopuna
Zakona o zaštiti od nasilja u porodici

Na član 2. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Riječ “tužilaštvo” briše se.

Stav (3) iza riječi “Nakon prikupljenih dokaza, policija...” briše se: “ podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu protiv počinioca nasilja, a ukoliko postoje osnovi sumnje da počinjeno nasilje ima obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili u porodičnoj zajednici”, a nakon riječi “o tome će bez odlaganja obavijestiti nadležno tužilaštvo dodaje se: “i podnijeti izvještaj o izvršenom krivičnom djelu”.

Na član 4. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Stav (2) iza riječi: “bez straha i opasnosti” dodaje se riječ “policija i”.

Stav (3) iza riječi: “iz budžeta” dodaje se riječ “entiteta”.

Stav (4) dodaje se: “Izuzetno, trajanje ove mjere može se produžiti još tri mjeseca, odnosno do završetka sudskog postupka i izvršenja rješenja kojim se počiniocu nasilja izriče zaštitna mjera”.

Na član 5. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Briše se stav (1) koji glasi: “U članu 8. u stavu (1), poslije riječi: “zaštitna mjera”, briše se tačka i dodaju se riječi: “i novčana kazna”.

Na član 6. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

Stav (7) umjesto riječi: “humanitarne organizacije” treba da stoji: “društveno korisni rad”.

Na član 9. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

u stavu (5) se iza riječi “najkasnije u roku od” briše riječ “šest” i zamjenjuje sa riječi “tri”.

Na član 10. Nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kako slijedi:

U članu 20. brišu se stav (1) i stav (2).

Nada Golubović
predsjednica “Udruže žene”

Lidija Živanović
izvršna direktorica
“Helsinški parlament građana”

11

DIJANA ĐURIĆ

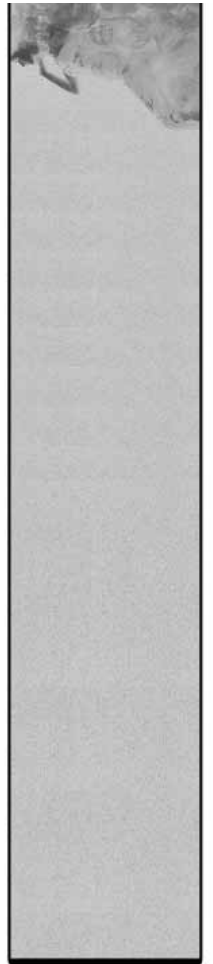
PSIHOLOŠKE KARAKTERISTIKE ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA

Porodično nasilje predstavlja psihosocijalni problem, kako po svom nastanku tako i po načinima za rješavanje istog. Ne postoje određene biološke ili psihološke karakteristike, kao npr. što su inteligencija, temperament, karakter, koje bi neku osobu predisponirale za ulogu žrtve nasilja. Žrtva ili počinitelj se postaje u toku socijalizacije. Postojanje tradicionalnih odnosa po kojima je muškarac taj koji dominira, a žena i djeca su njegovo vlasništvo, svjedočenje nasilju u vlastitoj porodici, predstavljaju put za prihvatanje i primjenu nasilja u kasnijem životu. Ukoliko ovi faktori i nisu prisutni, život sa nasilnikom dovodi do osjećaja neadekvatnosti, krivnje, gubitka samopoštovanja i samopouzdanja, posttraumatskog stresnog poremećaja i drugih simptoma koji dovode do promjena u funkcionisanju ličnosti. Da bi prevazišla ova osjećanja žena, živeći u porodici u kojoj je naslje nad njom česta pojava, razvija lični mehanizam preživljavanja koji uključuje:

1. *Razvitak određene simpatije prema agresoru*, njegovu zaštitu ili opravdavanje njegovog ponašanja. Nekome "izvana" teško je razumjeti takvo ženino ponašanje i razloge zbog kojih ona ne dopušta drugima da "guraju nos u njene privatne stvari".
2. *Razvitak ekstremne pasivnosti*, odgovarajući odmah na sve agresorove zahtjeve bez protesta. To uključuje i opominanje djece da ne izazivaju na agresiju ("tišina dok otac spava") ili poziv da ga slušaju, jer će to osigurati njihovu sigurnost.
3. *Funkcioniranje poput automata*, bez ikakve samostalnosti u osjećajima, razmišljanjima ili akciji. Žena samu sebe stavlja u središte oko kojeg se zadovoljavaju zahtjevi i potrebe agresora.
4. *Zlostavljanje djece*, kao izraz osobne nemoći da se suprostavi agresoru koji je najčešće jači i snažniji. Na djeci je moguće "iskaliti" sav nagomilani bijes.

Pored ovog žene mogu imati i različite stavove prema nasilju u porodici koji se mogu prepoznati prema njenom izboru ponašanja:

1. *Negiranje problema*
Problem ne postoji, te stoga i ne treba tražiti rješenja. Žene koje su izabrale ovaj pristup često razvijaju neodgovarajuća zdravstvena ponašanja kao što je prekomjerno uzimanje lijekova (osobito sedativa), prekomjerno pijenje, pušenje, jelo (previše ili premalo).
2. *Pozitivno preoblikovanje problema*
Ovo nastojanje pozitivnog preoblikovanja veličine problema uključuje očekivanje kako će "biti bolje" jer postoji ljubav, zajednički život, djeca, itd.
3. *Samooptuživanje i traženje opravdanja*
Dio žena koje proživljavaju nasilje u svakodnevnom životu spremno je "opravdati" nasilje partnera izjavama kao što su "Možda sama izazivam nevolju", "On je nagle naravi", ili "Divan je kad ne pije".

11

4. *Samokontrola i kontrola drugih*

U prilagodbi na postojeće stanje žena se često priklanja stavu kako je nasilnik “izazvan”, te stoga pažljivo izabire postupke i riječi u komunikaciji. Često se to odnosi i na djecu koja “ne smiju ljutiti tatu”, i sl.

5. *Aktivno rješavanje problema*

Uz prilagodbu na svakodnevnu situaciju u kući, žena pronalazi i ima “skriveno” rješenje koje će joj pomoći u kriznoj situaciji. Najčešće je to plan kuda i kako otići ako situacija postane opasna, te ona izgubi kontrolu nad njom ili dotadašnja ponašanja ne daju rezultat.

6. *Traženje socijalne podrške*

Dio žena traži podršku u kriznoj situaciji. Više se očekuje od prijatelja i rodbine nego od profesionalne službe kao što je socijalna ili zdravstvena zaštita.

Mnoge žene umanjuju nasilje koje su preživjele. Potiskuju negativna iskustva i žive od sjećanja na “dobra vremena”. One vjeruju muškarcu kada kaže da mu je žao i da će se promijeniti. I u slučajevima kad žena partnerovo ponašanje vrednuje kao nasilje, vrlo je važno za nju da s nekim o tome razgovara. U društvu koje naginje tome da ženu čini suodgovornom za nasilje koje je preživjela ili proživljava, žene imaju mnogo manje mogućnosti da o tome progovore. Boje se, a nažalost, su često u pravu, da ih nitko neće uzeti “za ozbiljno”, te da će im biti pripisana krivnja za zlostavljanje koje proživljavaju. Osim toga, u velikom broju slučajeva zlostavljač ističe konkretnu prijetnju svojoj žrtvi ako nekome ispriča što joj se događa, zbog čega se ona dvoumi potražiti pomoć, jer prijetnje uzimaju vrlo ozbiljno (“Ubit ću te, ubit ću djecu, ubit ću sebe...”). Da postoje ozbiljni razlozi za uvažavanje tih prijetnji, govore nam gotovo svakodnevni članci u crnim hronikama.

Jedan od problema je i uvriježeno shvatanje da je nasilje privatna stvar ili ženin intimni problem koji ona treba da rješava na svoj način. Pri tom se zaboravlja se da nije svaka žena dovoljno snažna i hrabra da to učini. Jer, za razvitak i primjenu konstruktivnih oblika rješavanja porodičnog nasilja treba samopoštovanje. Ono je najčešće izgubljeno, te je potrebna pomoć i podrška drugih kako bi se ono ojačalo ili vratilo, bez dodatnih pitanja i predrasuda. Osim toga, istraživanja su pokazala da žene nedovoljno povezuju svoje zdravlje i pravo na njega s nasiljem u porodici. Dodatni problem je uloga žene-majke, jer u cijelom procesu najčešće stradaju djeca. Također treba uzeti u obzir i ulogu žene izvan porodice, tj. njenu radnoj i društvenu ulogu, što problem vodi izvan “četiri zatvorena zida”.

Ipak, odluku kako se ponašati u svakodnevnom životu sa partnerom nasilnikom donosi žena sama i, pravo i odgovornost su na individualnom nivou, ali šira i uža okolina utječu na ženinu odluku i/ili snose posljedice bilo kojeg njenog izbora.

Usporedba obilježja žena žrtava i muškaraca počinitelja nasilja u porodici

OBILJEŽJA ŽENA ŽRTAVA NASILJA	OBILJEŽJA MUŠKARACA POČINITELJA NASILJA
1. Imaju nisko samopoštovanje i uz to vežno podcjenjivanje vlastitih sposobnosti da bilo šta učine.	1. Imaju nisko samopoštovanje.
2. Vjeruju u sve mitove o nasilnim odnosima.	2. Vjeruju u sve mitove o nasilnim odnosima.
3. Imaju tradicionalne stavove prema podjeli spolnih uloga u obitelji. Uvjerene su da je muškarac glava obitelji, da se same ne mogu brinuti o sebi i da su ovisne o muškarcu.	3. Imaju tradicionalne stavove o muškoj superiornosti i stereotipni pogled na ulogu muškarca u obitelji.
4. Vjeruju da mogu spriječiti bijes zlostavljača i prihvaćaju odgovornost za njihove akcije.	4. Okrivljavaju druge za svoje ponašanje.
5. Očituju ozbiljne stresne reakcije i psihosomatske smetnje.	5. Imaju ozbiljne stresne reakcije, a zloupotreba alkohola i nasilja su česti mehanizmi suočavanja sa stresom.
6. Koriste seks kao način uspostavljanja bliskosti.	6. Često koriste seks kao akt nasilja.
7. Vjeruju da im nitko ne može pomoći riješiti njihovu neugodnu situaciju.	7. Smatraju da zbog nasilnog ponašanja prema ženi ne bi trebali trpjeti nikakve negativne posljedice.
8. Dugo trpe patnju, frustraciju i pasivno prihvaćaju ponašanje nasilnika uz usmjerenje ljutnje prema sebi.	8. Imaju slabu kontrolu impulsa, nisku toleranciju na frustraciju, eksplozivnu i nepredvidljivu narav, lako "ulijeću" u bijes, stalno iskazuju, ali i često uspješno maskiraju svoju srdžbu.
9. Pokazuju neograničeno strpljenje u očekivanju "čarobne kombinacije" za rješavanje bračnih problema i bračnog nasilja.	9. Imaju slabu sposobnost odgode zadovoljstva i jako su orijentirani na "sada".
10. Postupno povećavaju socijalnu izolaciju uključujući gubitak kontakta sa svojom obitelji i prijateljima.	10. Opisuju svoj kontakt s partnerom kao najbliži koji su ikada imali, ali ostaju u kontaktu sa svojom obitelji.
11. Bezuspješne su u uvjeravanju partnera u svoju lojalnost i bespomoćne pred optužbama da se "zavodljivo" odnose prema drugima.	11. Izrazito su ljubomorni i kontroliraju partnericu. Često je optužuju za nevjeru i veliki strah od odbacivanja ili "prijevara".
12. Postupno gube osjećaj osobnih granica, nisu u stanju dobro procijeniti prijetnju i prihvaćaju krivnju.	12. Narušavaju osobne granice partnerice i odbijaju odgovornost za bračne, obiteljske ili poslovne neuspjehe ili svoje nasilno ponašanje.
13. Vjeruju da će privremeno prihvaćanje partnerovog nasilja dovesti do dugotrajnog rješavanja obiteljskih problema rukovodeći se mislima "Kad bi samo...!".	13. Vjeruju da njihovo prijeteće ponašanje čuva obiteljsku jezgru i da to čine za dobro obitelji.

11

14. Prihvaćaju krivnju za partnerovo nasilje, vjeruju da si partner "nije mogao pomoći", smatraju da je njihovo ponašanje bilo provokativno i okrivljavaju same sebe.	14. Nemaju osjećaj krivnje ili gržiđe savjesti na emocionalnoj razini, čak i kad intelektualno priznaju svoje nasilno ponašanje.
15. Imaju povijest zlostavljanja u porodici bilo da su bile očevici nasilja među roditeljima ili da su neposredno bile izložene nasilju u djetinjstvu.	15. Imaju povijest nasilja u porodici. Mnogi od njih su kao djeca gledali svog oca kako tuče majku ili su bili izloženi nasilju roditelja.
16. Sudjeluju u uspostavljanju hijerarhije nasilja, tj. u određivanju koja je razina nasilja prihvatljiva za koje "propuste".	16. Sudjeluju u uspostavljanju hijerarhije nasilja.
17. Često razmišljaju o samoubojstvu, imaju povijest pokušaja samoubojstva, često žele da im je partner mrtav i izlažu se riziku da počine ubojstvo u samoobrani.	17. Uspostavljaju kontrolu nad partnericom prijeteci samoubojstvom kad ih partnerica pokuša ostaviti.
18. Prihvaćaju djecu kao zalag odnosa i osjećaju se nemoćne da zaštite djecu.	18. Često koriste djecu kao zalag i način održavanja kontrole u vezi.

Banja Luka, 06.12.2007.

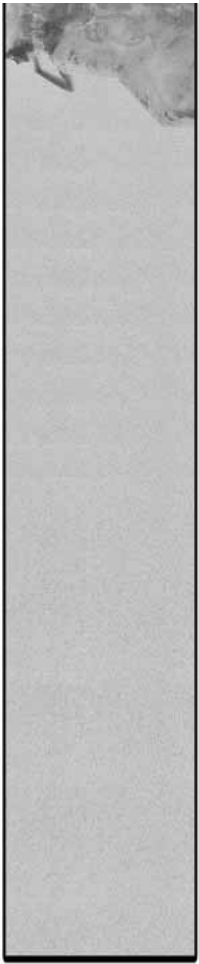
UKRATKO O TRIBINI

U okviru 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, Udružene žene i Helsinški parlament građana Banja Luka organizovali su javnu tribinu o psihološkim karakteristikama žrtava porodičnog nasilja. Klinička psihologinja Dijana Đurić govorila je o psihološkim mehanizmima, koje žrtva nasilja razvija, poput negiranja problema i samooptuživanja za situaciju u kojoj se našla, te oklijevanja prijavljivanja nasilja. Ona je istakla da je, iako priča o nasilju u porodici više nije tabu tema, još uvijek kod mnogih uvriježeno shvatanje da je nasilje privatna stvar ili ženin intimni problem, koji treba da se rješava u okviru porodice.

Većina pitanja i komentara učesnica i učesnika odnosila se na mehanizme zaštite žrtava i prevencije nasilja u porodici, ali jednu učesnicu, koja je u direktnom kontaktu sa žrtvom nasilja ipak je interesovalo šta može da uradi da ohrabri svoju prijateljicu da prijavi problem. "Ona je moja dobra prijateljica, ali više ne mogu da izdržim pritisak jer se svaki naš razgovor svodi na priču o tom problemu. Svaki put kažem da mora nešto učiniti po tom pitanju, da mora prijaviti problem, a onda razgovor prestaje i ona se povlači. Nikako ne mogu da probijem taj zid, a naši susreti su postali toliko iscrpljujući da, nažalost, počinem da je izbjegavam", rekla je ona, tražeći savjet kako da pomogne u ovakvoj situaciji.

Đurićka je odgovorila da je ovo uobičajeno ponašanje žrtve koja sa nekim želi da podijeli problem i na neki način traži pomoć, ali još uvijek nije spremna prijaviti nasilje. "Shvatam koliko Vam je teško. Ipak, recite joj da se jako loše osjećate zbog toga što se njoj dešava i da hoćete da joj pomognete, ali da je jedini način da riješi problem da prijavi nasilje.

Otvoreno joj kažite da Vaši razgovori nikuda ne vode, da se jako loše osjećate nakon njih,

11

da ne možete da spavate i da Vam je svaki susret sve teži i teži, te da je jedini način da to prestane da ona nešto preduzme”, pojasnila je.

Ostali učesnici i učesnice fokusirali su se na zbrinjavanje žrtava nasilja u sigurnim kućama, a posebno na finansijske aspekte njihove održivosti. Ocijenjeno je da su sigurne kuće za žrtve nasilja u porodici efikasan mehanizam zaštite žrtve u trenutku akutnog nasilja, kao i mjesto za njenu rehabilitaciju i izlazak iz uloge žrtve. Osim toga, s ciljem ekonomskog osnaživanja, žrtvama se u toku boravka u sigurnoj kući nastoji pomoći da pronađe zaposlenje, što je za sada uspjelo u jednom slučaju, gdje je banjalučki Motel “Dragana” zaposlio jednu žrtvu nasilja, ili se pokušavaju oživjeti njihovi talenti i vještine, npr. izrade ukrasnih predmeta i drugih rukotvorina, koje bi se mogle prodati na tržištu.

Međutim, finansijska sredstva za sigurne kuće još uvijek nisu osigurana. Trenutno smještaj žrtava samo u Banjoj Luci finansira Centar za socijalni rad, dok u drugim mjestima sigurne kuće još uvijek finansiraju strani donatori. Stoga su učesnice i učesnici predložili da se izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici precizira obaveza finansiranja sigurnih kuća, tako da se 70% cjelokupnih troškova finansira iz entitetskog budžeta, a 30% iz budžeta opština i gradova, čime bi se dijelom rasteretili opštinski budžeti, a i osiguralo kvalitetnije finansiranje sigurnih kuća i u siromašnijim opštinama. Preporučeno je da u Republici Srpskoj treba otvoriti najmanje pet skloništa koja će biti u potpunosti finansirana iz budžeta entitetske i lokalne vlasti, i to u regijama u kojima postoje Javna tužilaštva: Trebinje, Istočno Sarajevo, Bijeljina, Modriča (regija Doboje) i Banja Luka.

Prisutnima je predstavljen i mobilni tim koji reaguje u slučajevima prijavljivanja nasilja u porodici na području Grada Banja Luka, a koji čine predstavnice i predstavnici Centra za socijalni rad Banja Luka, “Udruženih žena Banja Luka” i policije. Ovaj tim po pozivu policije ide na lice mjesta, i u zavisnosti od situacije reaguje na odgovarajući način, od razgovora do ponude smještaja žrtvi u sigurnu kuću.

Prikaz pripremio
Aleksandar Živanović

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite (n/r g. Ljubo Lepir, zamjenik ministra)

Ministarstvo pravde

Narodna skupština RS (n/r gđa. Nada Tešanović, potpredsjednica)

Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine RS (n/r gđa. Ivka Ristić, predsjednica)

Gender centar RS

Mediji

Helsinški parlament građana Banja Luka i Udružene žene Banja Luka organizovali su u srijedu 05.12.2007. godine, javnu tribinu pod nazivom **PSIHOLOŠKE KARAKTERISTIKE ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA**. Tribini je prisustvovalo 30 žena i muškaraca iz institucija, političkih partija, nevladinih organizacija, škola i medija.

Nakon izlaganja kliničke psihologinje Dijane Đurić o psihološkim mehanizmima koje žrtva nasilja razvija, poput negiranja problema i samooptuživanja za situaciju u kojoj se našla, te oklijevanja prijavljivanja nasilja, kao i konstatacije prisutnih da se Zakon o zaštiti od nasilja u porodici nedovoljno primjenjuje i da rad institucija koje štite žrtvu nije dovoljno usklađen, prisutne građanke i građani definisali su sljedeće:

ZAKLJUČKE I PREPORUKE

1. Sigurne kuće za žene žrtve nasilja u porodici su efikasan mehanizam zaštite žrtve u trenutku akutnog nasilja, ali i mjesto za njenu rehabilitaciju i izlazak iz uloge žrtve. Preporuka ekspertske grupe Savjeta Evrope je da bi **trebalo da na svakih 7500–10000 stanovnika trebalo da postoji jedno mjesto u skloništu**. Uvažavajući tešku materijalnu situaciju i trenutne finansijske mogućnosti Republike Srpske, zbog koje nije realno očekivati potpuno finansiranje provođenja ove preporuke iz javnih budžeta, pozivamo institucije Republike Srpske da osiguraju:
 - da se u izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici precizira obaveza finansiranja sigurnih kuća tako da se 70% troškova finansira iz entitetskog budžeta, a 30% iz budžeta opština i gradova. Ta sredstva moraju biti usklađena sa potrebama i dovoljna za potpuno funkcionisanje sigurnih kuća,
 - da se u RS otvori najmanje pet skloništa koja će biti u potpunosti finansirana iz budžeta entitetske i lokalne vlasti, i to u regijama u kojima postoje Javna tužilaštva: Trebinje, Istočno Sarajevo, Bijeljina, Modriča (regija Doboј) i Banja Luka.
2. Žrtve nasilja u porodici treba da budu prepoznate Zakonom o socijalnoj zaštiti RS kao socijalna kategorija, a sigurne kuće kao ustanove socijalne zaštite, što će im osigurati adekvatnu pomoć i podršku.
3. Kao primjer dobre prakse prepoznate su intervencije “mobilnog tima” na području Banje Luke u okviru kojeg je osigurana saradnja policije, Centra za socijalni rad i nevladine organizacije “Udružene žene” koji zajedno izlaze na teren, intervenišu na licu mjesta i u mogućnosti su da u slučaju potrebe ponude žrtvi hitan smještaj u sigurnu kuću.

Tribina je realizovana pod pokroviteljstvom švedske fondacije Kvinna Till Kvinna.

Nada Golubović
predsjednica “Udruže žene”

Lidija Živanović
izvršna direktorica
“Helsinški parlament građana”

PRIKAZ JAVNE TRIBINE "ŽENE U POLITICI" NA KOJOJ JE UVODNIČARKA BILA NADA TEŠANOVIĆ, POTPREDSJEDNICA NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRPSKE ODRAŽANA 14. DECEMBRA 20007.

Žene u političkom životu doživljavaju višestruku diskriminaciju. U stranci, žena se izuzetno teško izbori za svoj položaj, učešće u tijelima stranke i na kandidatskim listama. Nakon toga diskriminirana je u kampanji gdje bez lične kampanje ne može ostvariti ništa, jer je na tribinama i u medijima u sjeni stranačkih lidera, a na kraju zbog predrasuda javnosti, pa i samih žena, mali dio biračkog tijela glasa za nju. Osim toga, politikom se može baviti samo žena koja je ekonomski nezavisna, koja ne mora brinuti za osnovne egzistencijalne potrebe porodice i djece i koja ima podršku svojih bližnjih, jer u većini porodica još uvijek vlada tradicionalna podjela poslova. Ovo su neke od poruka koje je iz svog višegodišnjeg političkog iskustva na javnoj tribini "Žene u javnom i političkom životu" uputila potpredsjednica Narodne Skupštine Republike Srpske Nada Tešanović.

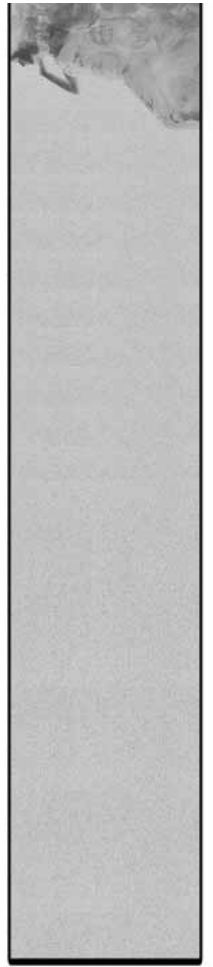
Međutim, nije nemoguće izboriti se, o čemu svjedoče i rezultati postignuti u prethodnoj deceniji – od dvije poslanice u 1996. godini, danas u Narodnoj skupštini Republike Srpske ima 19 žena. Stranka nezavisnih socijaldemokrata od 41 poslanika ima 13 poslanica, u Gradskoj skupštini Banje Luke od 31 odborničkog mjesta, 9 je žena.

Svoj politički angažman Nada Tešanović je započela u maloj stranci – Socijalno liberalnoj stranci. 1998. godine bila je nositeljica liste za Narodnu skupštinu Republike Srpske. "Znali smo da nemamo šansu, bilo nam je besmisleno i držati tribine i voditi kampanju. Cijelom Gospodskom ulicom bile su izlijepljene moje slike, a ja se nisam mogla pogledati. Samo se okrenem i bježim", opisuje Tešanovića svoj odnos prema prvoj kampanji. Nakon što se predsjednik stranke povukao, došlo je do njenog slabljenja i većina članova liberala odlučila je da se stranka spoji sa Strankom nezavisnih socijaldemokrata. "Većina nas je prešla u SNSD, jer smo smatrali da je to normalna orijentacija, najbliža onome što smo do sada radili. Utopili smo se u veliku stranku", kaže ona.

2000. Nada Tešanović je bila kandidatkinja na odborničkoj listi za Skupštinu Grada Banja Luka. "Teško se bilo snaći, ali gledala sam gdje ima žena, s njima sam saradivala, s njima je lakše. Niko od žena nije pravio ličnu kampanju i rezultati su bili slabi", sjeća se Tešanovića i navodi da je u Skupštinu Grada ušla, jer je jedan kolega zbog sukoba interesa napustio odborničko mjesto i otišao na bolju poziciju.

"Na opštim izborima 2002. i u izbornim godinama nakon toga shvatila sam važnost lične kampanje i tada sam bez obzira na ono što je stranka radila dodatno organizovala ulične kampanje, kampanje od vrata do vrata. Taj period je bio najbolji i stoga što žene počinju da shvataju da treba da podržavaju svoje kolegice na listi", kaže Nada Tešanović.

Ona je istakla da su programi edukacije i podrška nevladinih organizacija bili od izuzetne važnosti za njen politički uspjeh, jer je sa njima prošla mnoge programe obuke, naučila mnogo o temama kojima se vlade ili poslanici inače detaljnije ne bave, kao što je nasilje u porodici, ravnopravnost polova, ljudska prava i sl. Kao pozitivan primjer, kada su sve žene jednoglasno podržale inicijativu nevladinih organizacija, Tešanovića je navela saglasnost 19 žena iz Narodne skupštine RS da se Zakon o zaštiti od nasilja u porodici unaprijedi i da

11

se osigura stabilno finansiranje sigurnih kuća za žene žrtve nasilja.

U diskusiji nakon izlaganja, Memnuna Zvizdić, direktorica organizacije “Žene ženama” pozdravila je ovaj primjer, ali i dodala da se razočarala u mnoge političarke sa kojima je saradivala i koje su NVO educirale, jer nisu nastavile da odgovaraju na potrebe građana i građanki, a neke su čak i izjavile da su sada “odgovorne samo svom predsjedniku”.

Nevenka Trifković, bivša poslanica Partije demokratskog progressa, rekla je da već mjesecima nije aktivno u politici, ali da se dobro osjeća zato što joj nevladin sektor nije okrenuo leđa i što je i dalje njegov dio. Prema njenim riječima, i izabrane političarke trebalo da ostanu u bliskom kontaktu sa nevladinim organizacijama i građankama i građanima.

Kako bi se unaprijedio položaj žena u javnom i političkom životu, učesnice su zaključile da u daljem radu prioritet treba da bude zalaganje za izmjene i dopune Izbornog zakona BiH i njegovo usklađivanje sa Zakonom o ravnopravnosti polova. Prvenstveno, to treba uraditi u dijelu koji reguliše sastavljanje kandidatskih lista i to na način da stranke moraju obezbijediti jednak broj kandidata i kandidatkinja naizmjenično raspoređenih na listi. S obzirom da ravnomyerna zastupljenost na listi ne garantuje i izbor većeg broja žena, potrebno je osigurati i da se kompenzacioni mandati u skupštinama popunjavaju osobama manje zastupljenog pola iz stranke kojoj taj mandat pripada. Zakoni koji regulišu izbor i imenovanja u izvršnu vlast takođe nisu usaglašeni sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH.

Desanka Rađević, bivša poslanica Srpske demokratske stranke, je rekla da je stranačke kolege u posljednje vrijeme marginalizuju. “Prvi put sam na parlamentarnim izborima 1996. godine osjetila da nekom smetam. Svi su se brinuli da ne budem izabrana”, objasnila je. Prvi put je u parlament ušla 98. godine zahvaljujući kvotama. Kada su se pripremale liste, javljeno mi je da hitno dođem u Banski dvor u Banjaluci i prihvatim da budem na listi, jer SDS nije imao žena, kada je trebalo da se ispoštuju izborna pravila. “Da se pitalo stranku, ja ne bih bila poslanik, ali tada je važno još jedno pravilo – da ako stranke dobiju veći broj mjesta vodi se računa o ravnopravnosti polova, pa ne ide muškarac sa broja 4 nego žena sa broja 6, na kojem sam ja bila”, rekla je Rađević.

Opšti problem za ženu u politici je što muškarci ravnopravnost polova ne posmatraju suštinski, već u njoj vide ličnu ugroženost odnosno pravilo da “jedna žena više” automatski znači “jedan muškarac manje”.

Prikaz pripremio
Aleksandar Živanović

Banja Luka, 17.12.2007.

Izborna komisija Bosne i Hercegovine

Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine

Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti polova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Komisija za jednakopravnost spolova Parlamenta Federacije BiH

Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine RS (n/r gđa. Ivka Ristić, predsjednica)

Narodna skupština RS (n/r gđa. Nada Tešanović, potpredsjednica)

Gender centar Republike Srpske

Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine

Mediji

Helsinški parlament građana Banja Luka i Udružene žene Banja Luka organizovali su u petak 14.12.2007. godine, javnu tribinu pod nazivom ŽENE U POLITICI. Tribini je prisustvovalo 30 žena i muškaraca iz institucija, političkih partija, nevladinih organizacija i medija.

Nakon izlaganja potpredsjednice Narodne skupštine Republike Srpske Nade Tešanović o izazovima i preprekama sa kojima se susreću žene na putu do kandidatskih lista i izbora u institucije vlasti, prisutne građanke i građani definisali su sljedeće:

ZAKLJUČKE I PREPORUKE

1. Kandidatkinje u izbornom procesu su višestruko diskriminirane u odnosu na kandidate: 1) od strane vlastitih stranaka – prilikom formiranja izbornih lista, te prilikom izbora kandidata koji će učestvovati na javnim tribinama i medijima, 2) zbog prisustva rodnih stereotipa u javnosti prema kojima žena ne treba da se bavi politikom, 3) a prema navodima političarki i nevladinih organizacija bilo je i primjera u proteklim kampanjama kada su kolege sa liste u kampanjama “od vrata do vrata” lobirale protiv svojih koleginica,
2. Izborni zakon BiH je hitno potrebno izmijeniti, učiniti ga rodno osjetljivim i uskladiti sa Zakonom o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine, Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i preporukama CEDAW komiteta Ujedinjenih nacija.
3. Izbornim zakonom treba propisati da svaka kandidatska lista uključuje jednak broj kandidata i kandidatkinja (kandidate oba pola) naizmjenično raspoređenih na kandidatskoj listi.
4. Izbornim zakonom treba propisati da isto pravilo važi i za kompenzacijske liste, te da način popunjavanja kompenzacijskih mandata, takođe bude usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti polova – da se kompenzacijski mandati popunjavaju osobama manje zastupljenog pola u instituciji za koju su organizovani izbori, a sa liste stranke kojoj taj mandat pripada.

Tribina je realizovana pod pokroviteljstvom švedske fondacije Kvinna Till Kvinna.

Nada Golubović
predsjednica "Udružene žene"

Lidija Živanović
izvršna direktorica
"Helsinški parlament građana"

ISTRAŽIVANJE O RODNIM STEREOTIPIMA

PREGLED AKTIVNOSTI

Udružene žene Banja Luka i Helsinški parlament građana uz stručnu i savjetodavnu podršku Gender centra Vlade RS su u sklopu projekta "Žena Danas", provele istraživanje pod nazivom "Rodne uloge i stereotipi" u periodu mart – juli 2007. godine. Osnovni motiv za realizaciju ovog istraživanja je bila spoznaja i podaci o maloj participaciji žena u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini.

U okviru istraživanja anketirano je 680 odbornica/vijećnica i odbornika/vijećnika, članova i članica komisija za ravnopravnost polova i ostalih službenika i službenica zaposlenih u opštinskim/gradskim upravama Banjaluke, Bihaća, Bijeljine, Mostara, Prijedora, Trebinja, Tomislavgrada, Sarajeva, Tuzle i Višegrada.

Istraživanjem smo željeli utvrditi koliko su oni koji rade i odlučuju u organima lokalne uprave svijesni uticaja rodnih stereotipa na diskriminatorske odnose u društvu, problema diskriminacije po osnovu pola te koliko poznaju zakonske propise koji regulišu ovu materiju. Lokalne partnerske organizacije UG "Sanus" Prijedor, UG "Most" Višegrad, UG "Lara" Bijeljina, UG "Ženski centar" Trebinje, UG "Žene ženama" Sarajevo, UG "Žene BiH" Mostar, UG "Duvanjke" Tomislavgrad, UG "Žene sa Une" Bihać i "Biro za ljudska prava" Tuzla anketirale su u svojim sredinama. Tome je u februaru predhodila pripremna radionica, organi-

11

zovana u svrhu upoznavanja članica partnerskih organizacija sa metodologijom i ciljevima istraživanja.

Kakvi su rezultati istraživanja i kakve poruke smo dobile najbolje govori poglavlje 4. Zaključak izdate publikacije:

"Istraživanje je obuhvatilo segment polnih uloga u kućnoj i javnoj sferi, te postojeću legislativu i mehanizme zaštite ravnopravnosti polova. Kao direktne učesnice u intervjuisanju zaposlenih u opštinama, prikupljanju, unošenju i obradi podataka, moramo pomenuti da su ispitanici i ispitanice pristupili davanju socijalno poželjnih odgovora u percepciji muških i ženskih uloga u domaćinstvu i društvu.

Najveći procenat ispitanika/ca smatra da poslove u kući treba da obavljaju podjednako i muškarac i žena. Razloge koje su navodili se uglavnom tiču postizanja ravnopravnosti u kućnoj sferi, jednakim doprinosom i obavezama i životnom nužnošću za takvom potrebom. Određen broj ispitanika/ca je navodio da ženi treba pomoć u kući ukoliko je zaposlena, ali ipak ne stalno, kao i da jedno ne može sve stići što se prema našoj procjeni mislilo uglavnom na ženu. Podjednako učešće muškaraca i žena se ogleda u obavljanju kućnih poslova, određene rasonode, poljoprivrednih poslova i donošenja odluka koji su od značaja za porodicu. Kategorija vaspitanja djece je nešto što je u većini slučajeva specifično za žene, dok se muškarci prepoznaju u obavljanju fizičkih poslova. Ovakav podatak ukazuje na postojeće stereotipe u našem društvu prema kojima je dominantna uloga žene kao majke i muškarca kao oličenja snage i moći.

Posmatrajući polne uloge u društvu, možemo zaključiti da se percepcija muških zanimanja i kod muškaraca i kod žena podudara, odnosno da nema nekih većih razlika. Najčešća zanimanja koja su navedena kao tipična muška zanimanja su drvosječa, doktor, rudar, političar i mehaničar. Kriteriji koje su koristili za navođenje su poslovi koji zahtijevaju fizičku snagu ili poslovi koji omogućavaju razne procese odlučivanja. Ženska zanimanja koja su se izdvojila su doktorica, frizerka, medicinska sestra, kuharica, pravnica i vaspitačica. Takođe, ni u ovom dijelu nisu uočene razlike u percepciji muških i ženskih zanimanja od strane oba

Banja Luka, 27.09.2007.

Za: Medije

Agencija za ravnopravnost polova BiH

Gender Centar Vlade Federacije BiH

Gender Centar Vlade RS

Učesnici/e okruglog stola "Rodne uloge i stereotipi"

Nakon šestomjesečnog rada Udružene žene i Helsinški parlament građana Banja Luka uz pomoć organizacija iz devet gradova BiH i stručnu i savjetodavnu pomoć Gender centra RS završili su istraživanje na temu "Rodne uloge i stereotipi". Anketirano je 680 zaposlenih u institucijama lokalnih vlasti u deset gradova i opština Bosne i Hercegovine (Trebinje, Prijedor, Višegrad, Bijeljina, Sarajevo, Bihać, Mostar, Tuzla, Tomislavgrad i Banja Luka) i utvrđena su njihova viđenja rodni uloga žena i muškaraca u našem društvu.

Povodom završetka istraživanja i objavljivanja publikacije sa rezultatima, 26. i 27. septembra 2007. u Hotelu "Bosna" u Banjoj Luci organizovale smo okrugli sto pod nazivom "Rodne uloge i stereotipi", koji je okupio četrdesetak predstavnica i predstavnika nevladinih organizacija, političkih partija, javnih službenika na lokalnom i višim nivoima vlasti iz osamnaest gradova Bosne i Hercegovine.

Na osnovu nalaza istraživanja i provedene diskusije na okruglom stolu, učesnice i učesnici su definisali sljedeće

ZAKLJUČKE I PREPORUKE

- Diskriminacija i stereotipi koji su prepoznati u ovom istraživanju počinju unutar porodice i šire se u druge segmente društva;
- Udžbenici u cijeloj BiH treba da se inoviraju u smislu jednakopravnosti polova ali i sa novim sadržajima, koji bi bili prihvatljivi za djecu novog doba;
- U političkim strankama je potrebno dati veći značaj ženama u okviru organa stranke na svim nivoima u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova. Unutar političkih stranaka potrebno je dati veći značaj aktivima i forumima žena i njihove politike uključiti u program stranaka u cilju dobrobiti žena i muškaraca;
- Apelujemo na građanke i građane u BiH da iskoriste postojanje institucija za jednakopravnost polova: Agencije na državnom nivou i džender centara na entitetskom nivou, te komisija pri zakonodavnoj i izvršnoj vlasti od lokalnog preko kantonalnog, entitetskog do državnog nivoa u traženju ostvarivanja prava predviđenih Zakonom o ravnopravnosti polova;
- Zakon o političkim strankama i Izborni zakon nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti polova i potrebno je njihovo hitno usklađivanje;
- Mediji prema Zakonu o ravnopravnosti polova imaju obavezu eliminisanja rodni stereotipa u svojim programima, ali ih danas stereotipnim prikazivanjem žena i muškaraca uglavnom podržavaju.

Lidija Živanović, izvršna direktorica

Nada Golubović, predsjedica

11

polu. Na osnovu ovoga ne možemo reći da je to rezultat nepostojanja ukorijenjenih stereotipa i predrasuda već isključivo situacija u kojoj su i žene prihvatile da se i same doživljavaju onako kako su projektovane u predrasudi.

Najveći procenat ispitanika/ca se složio da je diskriminacija u našem društvu zastupljena prema ženama, kao posljedica velikog uticaja patrijarhata i tradicije u našem društvu. Jedan broj ispitanika/ca je naveo da to govore iz ličnog iskustva i da smatraju da žene teže dolaze do posla, te da će za isti posao žena biti manje plaćene od muškarca.

Istraživanje je pokazalo da ispitanici/e smatraju da je potreban veći broj žena u politici, objašnjavajući to osobinama žena kao što su tolerantnije, pametnije, sklone dokazivanju, umjerenije, staloženije i lakše se dogovaraju.

Obradom i analizom smo došli do saznanja da muškarci i žene zapravo nisu svjesni diskriminatornog uticaja stereotipa na ravnopravnost polova. Rezultati ukazuju da ne postoje bitne razlike između polova u percepciji muško – ženskih uloga. Uzimajući u obzir komponente statusa zaposlenja, pripadnosti političkoj partiji i bračnom stanju, takođe nismo mogli primjetiti velike varijacije, osim u pojedinačnim slučajevima. Postojanje stereotipa se najbolje moglo utvrditi na osnovu slobodnih odgovora ispitanika/ca, koji u statističkoj obradi nisu značajni, mada ih nismo mogli zanemariti.

Tokom planiranja uzorka smatrali smo da će osobe zaposlene u opštinama biti dovoljno upoznate i informisane o državnim obavezama, zakonima, mehanizmima, te oblastima i područjima koje tretiraju i na kojima djeluju. Rezultati ukazuju na nizak stepen informisanosti i znanja o svemu navedenom, te možemo samo zaključiti da je potrebna dodatna edukacija o ljudskim pravima i slobodama kako bi konačno već jednom počeli voditi računa o jednakoj zastupljenosti žena u svim segmentima javnog i političkog života.”

*Amela Bašić, Rodne uloge i stereotipi,
Banja Luka: Helsinški parlament građana Banja Luka, 2007.*

Nakon objedinjavanja i analize anketnih listića i objavljivanja brošure “Rodne uloge i stereotipi”, u Banja Luci je organizovan okrugli sto na kojem su predstavljeni zbirni rezultati istraživanja i formulisane preporuke za dalji rad kako nevladinih, tako i vladinih organizacija u smislu adekvatnije promocije zakonske regulative koja štiti i promoviše ravnopravnost polova

НВО "Санус" организовао
трибину о равноправности
полова

СУПРОТСТАВИТИ СЕ СТЕРЕОТИПИМА

Већим ангажманом у политичком животу, жене могу допринијети демократизацији друштвених односа. Иако мушкарци, још увијек, имају предност у односу на жене, у обављању јавних и одговорних функција, оне могу бити једнако успјешне, закључено је на недавној јавној трибини на тему: Родне улоге стереотипа. Трибину је, у понедељак, организовала Невладина организација "Санус", уз подршку Хелсиншког парла-

мента грађана. И сама трибина представља напредак у јачању улоге жене у јавном животу, истакли су учесници овог скупа, додајући да ће предстојећи локални избори показати колико су жене равноправне са мушкарцима у трци за обављање најодговорнијих функција.

М. К.

11

u našem društvu. U radu okruglog stola su učestvovali predstavnici Gender centra RS i Gender centra F BiH, podpredsjednica Narodne skupštine RS, predsjednica odbora jednakih mogućnosti NS RS, Vlade RS, Centra za socijalni rad, članice i članovi komisija za ravnopravnost polova iz Prnjavora i Modriče kao i predstavnice partnerskih organizacija.

Pored okruglog stola u Banjoj Luci na kojem su predstavljeni zbirni rezultati istraživanja, u periodu od oktobra do decembra 2007. organizovano je još devet lokalnih tribina (u Tuzli, Bihaću, Prijedoru, Tomislavgradu, Mostaru, Višegradu, Sarajevu, Trebinju i Bijeljini) na kojima je učestvovalo 296 predstavnika i predstavnica vladinog i nevladinog sektora.

Pregled održanih javnih tribina i okruglog stola na kojima je predstavljena brošura “Rodne uloge i stereotipi”

Datum održavanja	Grad	Ekspertica	Udruženje	Broj učesnika
26.09. 2007.	Banja Luka okrugli sto	Amela Bašić Natalija Petrić	Udružene Žene HPG	40
30.09.2007.	Banovići	Subhija Glinac	Biro za ljudska prava	12
19.10.2007.	Tuzla	Subhija Glinac	Biro za ljudska prava	11
19.10. 2007	Bihać	Rejhana Selimović	Žene sa Une	20
29.10. 2007	Prijedor	Mirjana Maksimović	Sanus	20
31.10. 2007	Tomislavgrad	Ajša Ramić	Duvanijke	35
13.11. 2007.	Mostar	Azra Hasanbegović	Žena BiH	52
13.11. 2007.	Višegrad	Alma Erak	Most	24
27.11. 2007.	Sarajevo	Amra Ajnadžić	Žene ženama	31
30.11. 2007.	Trebinje	Miomira Krunić	Ženski centar	30
23.12. 2007.	Bijeljina	Radmila Žigić	Lara	21

U daljem tekstu slijede intervjui koje je vodila novinarka Dragana Dardić sa predstavnicama lokalnih nevladinih partnerskih organizacija koje su bile uključene u organizaciju tribina, kao i intervjui vođeni sa nekim od učesnika/ica ovih tribina. Cilj ovih razgovora je bio dobijanje njihove ocjene i mišljenja o efektima javnih tribina i planovima za budućnost – šta se može i šta se treba raditi kako bi se smanjio sadašnji jaz između shvatanja šta su to muški, a šta ženski poslovi, šta su to ženske, a šta muške obaveze. Takođe smo željeli da saznamo da li postoji razlika u percepciji rodni uloga između mladih i starih, između ruralnog i urbanog stanovništva, i koji je to glavni razlog, po mišljenju naših sagovornica/ka, što većina ljudi još uvijek nije upoznata sa osnovnim zakonskim propisima i mehanizmima koji se tiču ženskih ljudskih prava.

INTERVJU I SA PREDSTAVNICAMA PARTNERSKIH ORGANIZACIJA

REJHANA SELIMVIĆ, "ŽENE SA UNE"

1. Kako se u vašoj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

Ipak se osjeća ta muška dominacija. Kad je riječ o onim kućanskim poslovima podrazumijeva se da žena pere, kuha, da se brine o djeci, briše, pegla...dok je za muškarce da se brinu oko auta i da obavljaju neke sitnije opravke nekih aparata. I to preovladava u 90% slučajeva. Pogovoto je to izraženo u nekim manjim sredinama kakva je, recimo, Bužim koji je vrlo zatvoreno mjesto. To se prosto osjeti – muškarac je glava kuće.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Da, jesu. Poslije javne tribine bio je prilog na TV, pa kad sretnoš nekog u gradu pita te šta to radiš; pričalo se o tome, komentarisao. Pa onda smo podijelili i 25 brošura sa rezultatima istraživanja. Bar neko će ih otvoriti i pročitati. Nije da nije bilo odjeka.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Trebalo bi sazvati novu grupu žena i njima iznijeti i upoznati ih sa podacima istraživanja. Treba o tome vazda govoriti, ponavljati da i žensko može da zarađuje, da i žene trebaju da dobijaju istu platu za isti posao koji obavljaju muškarci, prosto forsirati ženska prava...

4. Da li ste vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Nisam, zato što kad sam dobila malu bebu počeo je rat i ja sam cijelo vrijeme bila sa njom. Poslije sam počela raditi – bilo mi je bez veze da sjedim kod kuće – organizovala sam se tako da sam se mogla posvetiti i djetetu i svom poslu. Ona se zbog mog posla nije osjećala zanemareno. Jedna od njenih nastavnica kaže da je ona zdravo i veselo dijete. Valjda to nešto znači i nešto govori...

5. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Bogami postoji. Evo, poći ću od sebe i svoje matere. Imam jednog brata i on je uvijek bio na prvom mjestu, sin, pa sin. Odem ja nedavno kod njih kad tamo snaja čisti snijeg, majka razvija pitu, a sestra unosi drva. Pitam šta mi brat radi, ali majka ne da na njega. Tako da je ta razlika evidentna – njeno shvatanje žene od 64 godine i moje se razlikuju. Ja sam tolerantnija, a mlađe generacije su još emancipovanije. I tako i treba da bude, da ne daju na sebe.

6. Velika većina anketiranih je odgovorila da se poslovi u kući dijele? Neki su ocijenili ove odgovore kao socijalno/društveno poželjne. Da li su ispitanici odgovarali u skladu sa tim, ili su, pak, uloge žena i muškaraca u našem društvu daleko ravnopravnije nego što bi to neki htjeli ili željeli priznati?

11

Poći ću od svoje kuće. Mom suprugu nije problem ni skuvati kafu, ni usisati. Ali muškarce kao da je sramota da o tome pričaju. Ne znam šta tu ima loše što i oni nekada operu sude, kao da žena ništa ne radi. Pa nije ni ona legla i odmarala. No oni to nekako stidljivo priznaju, valjda se boje etikete papučara. Ali ipak i oni rade, ma šta pričali. Mojoj generaciji je to normalna stvar.

7. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Ljudi su se zabavili sami sobom. Nešto čuju na dnevniku, a da kupuju novine za to nemaju para. Kada bi svaki dan uzimali novine to bi bilo 30 KM mjesečno. A treba kupiti hranu i platiti režije. Ljudi su se prosto o sebi zabavili, smatraju da ima drugih zaduženih da brinu o tome, da država treba to da radi. Situacija je teška

AMRA AJNADŽIĆ, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD SARAJEVO, "ŽENE ŽENAMA", SARAJEVO

1. Kako se u vašj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

Pokazali su da zaista postoje predrasude o ženskim i muškim ulogama u svim segmentima društva, kako među vječnicima i rukovodiocima u opštini, tako i među djecom. Žena je uvijek bila potlačena i definitivno je takva i ostala.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Ne znam šta bih vam rekla. Čini mi se da su anketirani davali socijalno poželjne odgovore. Efekat se ne može tek tako cijeliti, pogotovo ne na nekom kolektivnom planu. O nekim efektima možemo govoriti samo na nivou individue. Neke promjene u razmišljanju, promjena svijesti o muškim i ženskim ulogama i poslovima možda su se desile kod nekih pojedinaca, kod nekih koji su bili anketirani i ponukani da malo drugačije promisle o ovim odnosima i kod neke djece kojima smo predstavili rezultate istraživanja. Veći-

na ih se tek na našoj prezentaciji upoznala sa pojmovima rodne diskriminacije i rodnih stereotipa. Ali generalno da bi se mjenjala svijest moraju se i druge institucije i sredstva javnog informisanja u to uključiti.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Zaista ne znam, najbolje bi bilo njih nazvati i pitati...

4. Da li ste vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Nisam bila u takvoj dilemi. Ali zna se šta je prioritet – privatni život. Može se uskladiti karijera i privatni život. Može se težiti da se napreduje u karijeri, i to nije neizvodljivo ako čovjek ima dobro organizovan i usklađen privantni život.

5. U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života vi najviše osjećate rodnu diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?

Lično ne.

6. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Djeca odrastaju uz stavove kojima ih roditelji uče, dosta toga nasledjuju od roditelja, koji su odrasle, izgrađene individue. Za razliku od odraslih, djeca još uče, oni su još u periodu kada se izgrađuju kao ličnosti. Neki od njih su se na našoj prezentaciji prvi put sreli sa pojmovima rodni stereotip i rodne predrasude.

Dobili su naše knjižice, odnosno naše istraživanje....

7. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Ne može niko nikog natejirati da nešto pročita ako on to neće. To je opet individualna stvar. Ako se nekog ne tiče Zakon o ravnopravnosti polova on ga neće ni uzeti u ruke. Ja npr. moram znati šta sve stoji u Zakonu o socijalnoj zaštiti jer radim u takvoj instituciji, ali vi ne morate o tome ništa znati.

ALMA ERAK, UDRUŽENJE "MOST" VIŠEGRAD

1. Kako se u vašj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

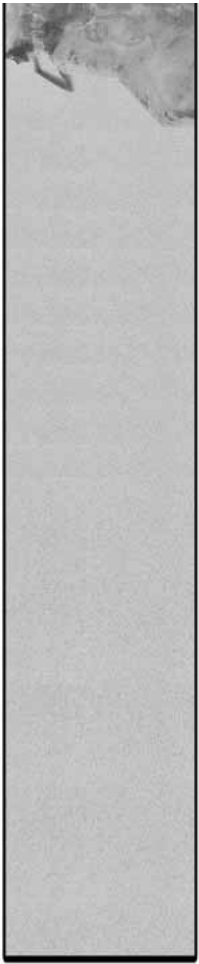
Pokazali su standardnu stvar – marginalizaciju žena u svakom pogledu, od radnog mjesta do kuće, marginalizaciju žene u društvu generalno. O tome više govore neki neobavezni razgovori, nego same ankete i tribina. Mogo se toga više otkrije i ispliva na površinu kada se razgovara oči u oči, mimo javno organizovanih skupova.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Sumnjam. Kada smo radili ankete tačno smo mogle osjetiti kako ispitanici traže odgovor koji bi nama bio po volji, kako traže društveno poželjan odgovor. Pa onda zaokružuju neke stvari čisto nama za ljubav. Mislim da je 90% njih odgovorilo lažno. Tribina je već bila drugačija, opuštenija. Jedna od učesnica nam je tako rekla da ona do sada nije primjećivala tu podjelu poslova u kući. Rekla nam je da je tek sada shvatila da je njena majka čitavo vrijeme bila marginalizovana, prvo od strane muža, a onda i od strane sina. Lakše je kada se uđe u priču, ljudi tek tada postaju svjesni uloga i njihove raspodjele u društvu.

11

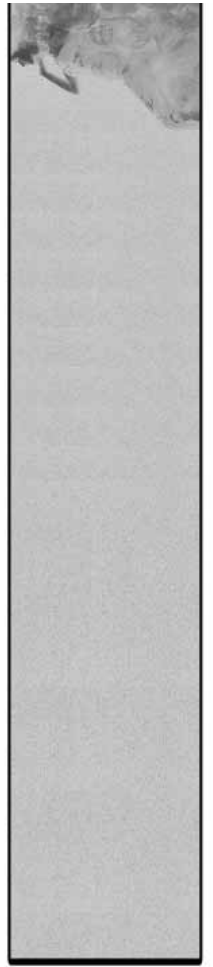

11

3. **Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?**
Planiramo i dalje koristiti ove izvještaje, tj. Istraživanje. Smatram da se obavezno u dalje aktivnosti mora uključiti što više mladih ljudi, onih iz završnih razreda osnovnih škola i mladi iz srednjih škola, kao i žene iz ruralnih krajeva. Na njih bi trebalo staviti poseban akcenat i na njih više uticati da shvate svoj položaj i da se upoznaju sa svojim pravima. Situacija u gradovima je znatno drugačija. Građanke imaju TV, mogu da prate različite emisije na kojima se govori o ženama. Često nam se neke od njih obraće i kažu: „Gledale smo one vaše žene iz Banje Luke” ili „Vidjeli smo Radu i Gocu na TV”. One ih već prepoznaju, upućenije su i informisanije od žena na selu od kojih u nekima uopšte i nema TV singala.
I ono što je jako važno jeste raditi sa ženama kontinuirano, ne ostaviti ih ni na nebu ni na zemlji.
4. **Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?**
Ne, nisam bila u takvoj situaciji. Pokušavam se prisjetiti, ali kod mene se sve nekako uklopilo i prije i sada.
5. **U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života vi najviše osjećate rodnu diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?**
Hm, u porodici ne osjećam nikakvu diskriminaciju sebe kao žene. Pravo da ti kažem, iznenadila sam se kako sam malo, koliko sam neznatno diskriminisana. Prosto sam razmišljala da to svugdje postoji, pa da tako mora da bude i kod mene.
S druge strane, bila sam očevidac sljedeće situacije – kćerka je padala u nesvijest, ali majka na to ne obraća pažnju, boji se samo za svog sina, jer on je sin, on je muško. To je bilo prije tri–četiri godine, ali i danas o tome razmišljam, toliko me to šokiralo, taj njen strah za sina, dok je za kćerku rekla da će se ona već nekako snaći.
6. **Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?**
Naravno da postoji. Mladi se otimaju, trgaju iz kandži i okova, traže svoje mjesto u društvu. Oni imaju svoje načine da dođu do poravnjanja, do ravnopravnijeg odnosa u porodici. Sad već nije nikakvo čudo neviđeno vidjeti mlade muškarce kako šetaju djecu i kako ih vode kod doktora. I to bez srama. Ranije to nije bilo tako.
7. **Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promoviše ravnopravnost polova u našem društvu?**
Pa ne znam...mislim da se o slučajevima rodne diskriminacije ne govori dovoljno javno. Oni se rijetko prikazuju, osim ako se ne radi o nekim moćnicima, kakav je Vlado Adamović. Onda s druge strane, jako malo tih slučajeva se procesuiru i sve se to generalno doživljava kao nebitno i nevažno.

MIRJANA MAKSIMOVIĆ, "SANUS", PRIJEDOR

1. **Kako se u vašj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?**
Mogu vam reći, po onome što smo doživjele nakon ankete i nakon tribine, da je tema bila interesantna i da ljudi ne bježe od ove teme. Ono što je mene iznenadilo i što je meni bilo drago jest to što su mladi ljudi bili vrlo zainteresovani za ovu problematiku. Čak su me zaustavljali na ulici i pitali kada će biti tribina i kada će biti organizovano još seminara o pitanjima rodne diskriminacije i ravnopravnosti polova.

11

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Mislim da jesu, i to prvenstveno u vezi sa podstrekavanjem rada opštinske komisije za ravnopravnost polova. Mi imao komisiju, ali ona praktično ništa nije ni radila. I predsjednica Skupštine je bila oduševljena kada je čula da ćemo organizovati tribinu i predložila nam je da radimo zajedno, između ostalog i zbog toga kako bismo podstakli rad ove komisije.

Mislim da smo uspjeli da ih potaknemo da nešto konkretnije preduzmu.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Mi smo upravo ušli u projekat na nivou BiH koji se tiče spolnog života mladih. Mislim da će to fino da se nadoveže na ovo što smo radili po pitanju rodni uloga i stereotipa. Radićemo, dakle, na edukaciji mladih o polnosti uopšte, o čemu se malo priča i malo zna.

4. Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Na sreću, nisam. Ja spadam u onu grupu žena koje su sebe pročitale davno, koje su naučile da sebe gledaju boljim očima. Kada sebe pročitate na taj način onda se možete boriti i sa stereotipima i predrasudama i svime onim što vam društvo nemeće kao neku normu ponašanja. Sama sam sebi krčila put i nisam bila pred takvom dilemom – posao ili kuća. Mogla sam i da putujem, uvijek je neko bio tu da pomogne. Jednom su me čak pitali jesu li mi djeca ikada bolesna.

5. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Ovi stariji su mudriji, znaju šta se od njih očekuje i u skladu sa tim se i ponašaju i tako i odgovaraju, dok su mladi sebi zacrtali jedan drugačiji put, normalniji. Ono što sam primijetila je da se mladi muškarci sve više okreću djeci. Ranije su mame nosile djecu na vakcinaciju, na boce, sada to rade i očevi. Oni sada više vremena provode uz djecu, vole biti uz njih i to je jako dobro.

6. Velika većina anketiranih je odgovorila da se poslovi u kući dijele? Neki su ocijenili ove odgovore kao socijalno/društveno poželjne. Da li su ispitanici odgovarali u skladu sa tim, ili su, pak, uloge žena i muškaraca u našem društvu daleko ravnopravnije nego što bi to neki htjeli ili željeli priznati?

Postoje dvije vrste porodica – one koje žive na selu i one koje žive u gradu. I to se uopšte ne može mjeriti. Koja žena na selu smije da digne nos? Žene u gradu, one rade, školovane su, tu je drugačija situacija. Vjerovatno i mi pretjerujemo kada kažemo da su žene toliko ugrožene. Ali na selu je potpuno drugačija slika.

7. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Pa vidite, posao opštinske komisije za ravnopravnost polova je bio, ako ništa drugo, a onda da naprave informativne letke o zakonima i drugim aktima koji se tiču ravnopravnosti polova. Mogli su otići i u neku srednju školu i djecu informisati o tome.

Malo se o tome zna i malo se o tome priča. Samo nekolicina organizacija radi na ovim pitanjima. Građani su prepušteni sami sebi.

AJŠA RAMIĆ, "DUVANJKE", TOMISLAVGRAD

1. Kako se u vašoj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

Bila sam sa curama kada su anketirale službenike u općini. I gledajući i slušajući ono što su im govorili zaključila sam da kada tako pričaju sve je divno i krasno, ali kada ih upitaš konkretno za Zakon o ravnopravnosti polova pitaju: "Zar to postoji?" Negdje oko 80% muškaraca koji rade smatraju da oni ne treba da se bave kućnim poslovima uz obrazloženje "što bih ja radio kad mi je žena u kući po cijeli dan". Ima i onih koji kažu da je sve stvar dogovora.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Mmm...nešto da se izmijenilo – i nije. Nisam to mogla zaključiti. Kako je danas tako će biti i sutra. I mladi ljudi koji imaju sestre, braću, majku, vide da žene uglavnom po kući rade. Ni u budućnosti se to neće tako brzo mjenjati. Šta bi i muškima hvalilo da skuvaju ručak?! Ali u praksi to nije tako. I to što imamo zakone šta to vrijedi kad ljudi ne znaju kako ih primjenjivati i kome se u konkretnom slučaju obratiti.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Može se koristiti. Mi ćemo iduće godine, odnosno 2008., raditi seminare u vezi sa zaštitom ženskih ljudskih prava, pa ćemo to kombinovati to sa ovim istraživanjem.

4. Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Ne, nikad, jer kad se hoće sve se može uskladiti. Dok sam radila, do 1993. godine, stizala sam i kući i na posao. Kamo sreće da je i sada tako.

5. U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života vi najviše osjećate rodnu diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?

Lično mislim da nisam bila diskriminisana. Mada su mi nene znale govoriti: "Nemoj se igrati sa muškima, nije to za curice..". Znam ta neka svoja prava. Pogotovo otkad radim u nevladinoj organizaciji koja se bavi zaštitom ženskih ljudskih prava.

6. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

I ja imam dvoje djece, sina i kćerku. I meni se to dešava. Sin neće ništa iza sebe da skloni. Kćerka hoće iza sebe skloniti i pospremiti, ali ne i iza njega. Kaže da neće ostati bez ruku ako nešto uradi. Kada odu od kuće, kada se udaju i ožene, njihovo ponašanje zavisice od toga da li će biti sami ili će živjeti u domaćinstvu sa svekrvom ili punicom. Jer znate, gdje bi majka mogla gledati kako njen sin pomaže u kući ženi. Sjećam se kako je moj brat, dok se nije oženio, govorio kako on neće nikada ništa u kući raditi i kako se još nije rodila ta koja bi ga na to natjerala. Ali kada se oženio, stvari su se promijenile. Pomagao je i dijete je previjao.

Stvari se u zadnje vrijeme mjenjaju. Mladi su ravnopravniji ovih zadnjih godina. Mlade žene to traže od svojih muževa, oni se uz njih vaspitavaju. Polako nestaje ta granica između muških i ženskih poslova.

7. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Dva su razloga – jedan je nezainteresovanost, a drugi nesvršishodnost zakonskih rješenja. Jer vidite, neki dan je objavljeno da je sudija Adamović oslobođen. Ko bi onda

gubio vrijeme i preko zakona tražio svoja prava, kad poslije ispadnete smiješni. Nema—mo nekog ko bi mogao natjerati da se neko rješenje izvrši. Ako je neko i pokrenuo neki sudski postupak, da li je išta uspio ostvariti?

MIOMIRA KRUNIĆ, "ŽENSKI CENTAR", TREBINJE

1. Kako se u vašj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

Mislim da ankete ne odražavaju pravu sliku stanja na terenu. Ljudi su ankete popunjavali više u skladu sa onim što su mislili da se od njih očekuje, a ne u skladu sa onim što stvarno misle. Mada moram primijetiti da mi u Trebinju imamo nešto bolju situaciju u odnosu na druge opštine i gradove, jer na mnogim čelnim pozicijama u opštini imamo žene za direktorice, pa nam je tako žena i načelnica odjela za finansije, što je ranije bilo rezervisano samo za muškarce.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Mislim da jesu, tim prije što su skrenuli pažnju institucija i medija na ovu problematiku i borbu protiv diskriminacije žena po svim osnovama. Raznolik sastav ljudi koji su bili na tribini takođe pokazuje da su i ti neki ključni institucionalni akteri spremni da rade na prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Smatramo da treba nastaviti sa edukacijom i umrežavanjem svih aktera zaduženih za sprovođenje zakona koji se tiču ženskih ljudskih prava i naša organizacija će nastaviti raditi na tom planu. Podaci iz istraživanja se mogu koristiti na razne načine, između ostalog i u osmišljavanju/kreiranju nekih radionica. Mi već imamo jako dobru saradnju sa školama i vrtićima, imamo potpisan memorandum o saradnji sa njima, i dogovorili smo da se u sklopu razredne nastave kao jedna od tema o kojima će se razgovarati uvrsti tema ravnopravnosti polova. Sa vrtićima smo isto tako dogovorili da svaki primi besplatno po dvoje djece koja žive u porodicama u kojima su ti porodični sistemi poremećeni i u kojima je prisutno nasilje.

Takođe su nas iz Foruma mladih pitali šta sve još mogu dobiti od materijala, pored brošure sa rezultatima istraživanja o rodnim ulogama, kako bi i oni o tome diskutovali i o tome se obrazovali u okviru redovnih aktivnosti Foruma.

4. Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Nisam bila u takvoj pozici, sve je nekako išlo svojim tokom...

5. U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života vi najviše osjećate rodnou diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?

Znate kako, svi mi živimo u skladu sa nekim tradicionalnim shvatanjima i modelima ponašanja. Temelji naših porodica ne mogu se tek tako mjenjati. I ma kako ja bila svjesna nekih pojava, i ja prosto popustim, predem preko nekih stvari, jer to tako treba da bude.

6. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Ima razlike, naravno. Mladi, zahvaljujući medijima, razmišljaju drugačije. I oni prave razlike između muških i ženskih poslova, ali ne grube i ne tako izražene. Kod starijih nisam naišla na takva razmišljanja. Oni su učaureni u tradicionalni okvir "tako mi Bog podario".

7. **Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?**

U suštini imamo zakone za koje se hvatamo, a o kojima se malo zna. U pitanju je nedovoljna informisanost. S druge strane, nama u nevladinom sektoru koji radimo na pitanjima sprečavanja nasilja i diskriminacije i koji stalno pričamo o zakonima sve se to čini poznatim, ali nije tako. Obični građani nisu upoznati sa zakonskom regulativom.

SUBHIJA GLINAC, "BIRO ZA LJUDSKA PRAVA", TUZLA

1. **Kako se u vašoj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?**

Da Vam kažem, mi smo organizovali dvije različite prezentacije u Tuzli – jednu za žene Romkinje, trenerice, koje rade na promociji ženskih ljudskih prava i edukaciji i jednu u Birou za ljudska prava. I mogu Vam reći da se rodne uloge doživljavaju dvojako – žene koje nisu prosvjećene one su se uživjele u svoju ulogu domaćice, majke, dobre snah... i one diskriminaciju uopšte i ne primjećuju. Misle da je uloga muškarca u kući neprikosnovena. S druge strane imate žene koje su iskoračile ili žele da iskorače iz nametnuti im uloga. U svakom slučaju, bitno je raditi i sa jednim i sa drugima, bitno je raditi na tome da se mijenja svijest žena.

Doktor nauka koji je bio na prezentaciji rekao je da žene nisu uopšte diskriminisane, da je sve do žena i da mu nije jasno šta one uopšte hoće. Ne očekujete od jednog doktora nauka takvo razmišljanje, ali eto...

1. **Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?**

Da, svakako. Kada smo podijelili brošure o rezultatima istraživanja imalo smo više poziva iz gender komisija od žena koje rade tamo koje su tražile još brošura i koje su se raspitivale kako bi se i njima mogla organizovati neka prezentacija ili seminar. U kancelariji su nam ostale još samo dvije brošure. Sve smo razdijelili. Jako su koristile..

2. **Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?**

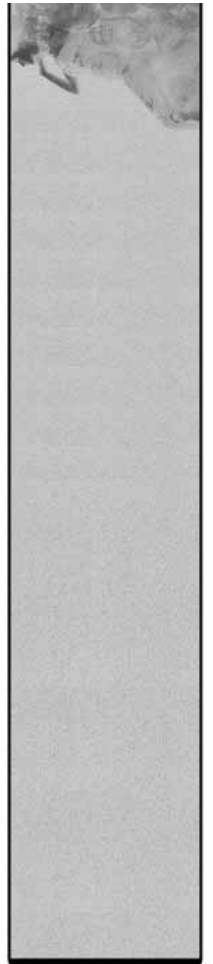
Mi ćemo i u budućnosti raditi na promociji Zakona o ravnopravnosti polova, jer žene, pogotovo u gender komisijama, ne znaju ni šta je gender, ne znaju mehanizme, ne poznaju Zakona. One su na ta mjesta došle po stranačkoj liniji. Moramo raditi na izgradnji kapaciteta gender komisija ako želimo da one danas sutra sprovode i uvode gender komponentu i ako želimo da ovo što radimo ne bude šuplja priča.

3. **Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?**

Lično sam puno toga promijenila u svom životu. Meni je sve ovo pomoglo da se lično osnažim i da promijenim puno toga u svojoj porodici. Mi koji radimo na promociji ženskih ljudskih prava moramo krenuti od sebe i svojim ličnim primjerom pokazivati šta to znači. Da se ne bi događalo da na seminarima gdje radite sa ženama i pričate o njihovim pravima da se desi da deset njih ustane i kaže da žure kući jer moraju muževima dati ručak.

4. **U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života vi najviše osjećate rodnu diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?**

Osjetila sam na svom radnom mjestu. Bila sam šefica muškracima i imala sam to iskustvo da mi se imputiraju razne stvari, ne zato što sam loša menadžerica već zato što sam žena, pa samim tim i slaba i nemoćna...

11

5. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Zavisi odakle mladi dolaze. Vraćamo se na ono šta se dešava u porodici. Kroz mlade i modele ponašanja koje su usvojili tačno možeš vidjeti kakvi su odnosi u porodici. Njihovi stavovi se mogu modelirati, ali na tome treba raditi. Tačno možete vidjeti ko iz kakve sredine dolazi – urbane ili ruralne. To se uopšte ne može porediti. U ruralnim sredinama mladi i žene su zaboravljeni. Imate različite percepcije – od totalno osvješćenih do totalno patrijarhalnih, onih koji podržavaju tradicionalne modele ponašanja i podjele uloga u društvu.

6. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Jako se malo radi na mjestima gdje bi trebalo da se radi – komisije imaju novac da to rade, ali ne rade. I kada pitate ljude za koje mehanizme zaštite ljudskih prava znaju, uvijek navode nevladine organizacije, jer NVO jako puno rade na tome.

AZRA HASANBEGOVIĆ, "ŽENA BiH", MOSTAR

1. Kako se u vašoj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

Pa pokazali su da malo žena poznaje svoja prava i da malo njih zna koja su to mjesta i organi kojima se mogu obratiti za pomoć. Puno je stereotipa, naročito kada se radi o kućnim poslovima.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Jesu, i to prije svega u smislu da su neke ljude nagnali na razmišljanje zašto baš ja sve moram da radim u kući, zašto bi to tako bilo. Ljudi su počeli da shvataju da se i takve stvari mogu promijeniti.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Može se koristiti i mi ćemo nastaviti raditi na promociji ženskih ljudskih prava u skladu sa našim pravcem djelovanja. Naša organizacija već dugo svakog 13-og u mjesecu organizuje druženja uz čaj na kojima sa ženama razgovaramo o aktuelnim temama. Mi ćemo i dalje nastaviti da radimo na okupljanju i informisanju žena.

4. Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Ne znam da sam ikada morala da biram...meni je posao uvijek bio na prvom mjestu. I prije rata sam radila na takvom mjestu gdje sam morala dosta putovati. Ostavljala sam porodicu, putovala i radila. Bilo je bune, ali ja sam gurala svoje. Mislim da sam ja jedna od rijetkih žena koja agresivno sprovodi svoja prava. Za razliku, recimo, od nekih mojih prijateljica koje, kada se dogovaramo da se vidimo, kažu da moraju prvo da sprem ručak ili da daju mužu večeru.

5. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija?

Nisam baš sigurna. Gledajući mlade i "stare" bračne parove, čini mi se da žene u ovim "starijim brakovima" imaju više pomoći od svojih partnera. Ali uočila sam i jedan pomak kada je riječ o mladim parovima. Vrlo je mnogo muškaraca koji danas prisustvuju porođaju i koji poslije vode računa i brigu o bebi. To mi se jako dopalo, ali mislim da su, u principu, mlade ženice u teretu, opterećene svim onim kućnim poslovima o kojima govorimo.

6. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Glavni razlog je taj što ljudi ne vjeruju u pravnu državu. Zakoni su dubiozni, a sudije i tužioci korumpirani. Nema povjerenja u sudstvo koje se doživljava kao neka viša sila. Čovjek jako teško u ovoj našoj državi može da ostvari neka zakonska prava. I to ne samo kada je riječ o Zakonu o ravnopravnosti polova, nego o bilo kojem zakonu da se radi. Puno je raznim dokumenata i papira. Sve se, na žalost, završava na toj papirologiji. Evo vam primjer iz Mostara, gdje je čovjek uzeo veliki kredit od banke da bi on i žena pokrenuli sopstveni biznis. Ali toliko je dugo čekao da završi tu formalu papirologiju da je na kraju morao odustati od svega i prodati objekat u kojem je planirao otvoriti fabriku za preradu i sušenje voća.

RADMILA ŽIGIĆ, "LARA", BIJE LJINA

1. Kako se u vašoj sredini doživljavaju rodne uloge žene i muškaraca? Šta su ankete i tribina pokazali?

I muškarci i žene, bez obzira na obrazovanje, posao koji obavljaju i poziciju koju zauzimaju u strukturama vlasti ili javnih službi, i svoj i drugi pol vide u tradicionalnim rodnim ulogama – žena je prije svega majka i domaćica, a muškarac domaćin, onaj koji donosi odluke. Preneseno u javnu sferu, žene sebe vide češće u pozicijama onih koje obavljaju poslove, ali nisu nužno te koje donose odluke. Iako su ispitanici u anketi davali društveno prihvatljive (poželjne odgovore), u odgovorima na pitanje – koja su zanimanja najprihvatljivija za ženu – i žene i muškarci su zapravo pokazali da su njihove rodne percepcije stereotipne. Primjera radi, zanimanje koje su žene prepoznale kao neko žensko zanimanje je bilo "pravnica", ali ne i sutkinja ili advokatkinja. Učesnice na javnoj tribini su čak bile šokirane nekim od rezultata ankete, prije svega percepcijom rodnoprihvatljivih zanimanja.

2. Da li su ankete i javne tribine o ovoj problematici proizvele ikakav efekat? Ako jesu, kakav?

Anketa i javna tribina su praktično potvrdile pretpostavku o prisutnosti rodnih stereotipa i u obazovanijim slojevima stanovništva, a posebno kod zaposlenih u javnoj upravi i na neki način objasnile zašto se sporo odvijaju promjene politika u oblasti rodne ravnopravnosti.

Odsustvo rodne ravnopravnosti nije dovoljno prepoznato kao problem u strukturama gdje se iniciraju i donose odluke.

3. Da li vi i vaša organizacija planirate dalje nešto raditi na ovoj temi? Kako se ono što ste dobili istraživanjem i ono što je zaključeno na tribini dalje može koristiti?

Zaključci sa tribine biće uključeni u naše strateške ciljeve i u planove za dalje djelovanje. Ujedno, saznanja iz provedenog istraživanja su realan činilac sa kojim moramo računati u akcijama zagovaranja.

4. Da li ste Vi lično do sada bili u dilemi, odnosno stavljeni pred izbor ili privatni život ili posao? Da li ste morali birati?

Ne, ali znam osobe koje su morale da čine takve izbore.

5. U kom segmentu svog ličnog i profesionalnog života Vi najviše osjećate rodnu diskriminaciju, ako je osjećate kao takvu?

U svakom poslu sam, da bih se izborila za status morala da radim više od muškaraca iz svog okruženja.

11

11

6. Vaše zapažanje – postoji li razlika između percepcije mladih i starih šta je to podjela poslova i rodna diskriminacija? I postoji li drugačija percepcija ljudi na selu i ljudi u gradu o ovome?

Najveći dio mladih žena koje znam nisu spremne za tradicionalnu podjelu poslova, a veliki broj mladih muškaraca, takođe, ne očekuje u partnerstvu sa ženom odnose rodnih uloga kakve su imali njegovi roditelji. U ordinaciji dječjih ljekara obično srećete mlade parove koji su doveli djecu, a ne samo majke. Muškarci su značajno promijenili odnos prema roditeljstvu i aktivnije su uključeni u odgajanje djeteta.

Često se kod mladih žena može primijetiti da one sa više stereotipa prihvataju svoju ulogu više nego što to muškarci od njih očekuju.

Iako je teško generalizovati, kod žena i muškaraca starijih od 40 godina stereotipi su jako izraženi, kod populacije mlađe od 40 godina oni su umanjniji.

U seoskim domaćinstvima podjela rada prema tradicionalnim rodnim ulogama je gotovo i dalje apsolutna. Žene na selu rade dva ili tri posla – u kući, bašti, brinu o stoki i rade na njivi.

7. Velika većina anketiranih je odgovorila da se poslovi u kući dijele. Neki su ocijenili ove odgovore kao socijalno/društveno poželjne. Da li su ispitanici odgovarali u skladu sa tim, ili su, pak, uloge žena i muškaraca u našem društvu daleko ravnopravnije nego što bi to neki htjeli ili željeli priznati?

Teško je dati odgovor na ovo pitanje bez detaljnog istraživanja. Mislim da odgovori u istraživanju na ovo pitanje jesu uglavnom bili društveno poželjni, ali su proisticali i iz percepcije ispitanika, odnosno ispitanice, odnosno kako oni doživljavaju podjelu poslova, iz nesvjesnosti o tome šta bi bila pravedna podjela rada.

Primjera radi, muž je spreman povremeno da pospremi kuću ili spremi ručak. Žena će za takav tretman reći: “On meni pomaže”, ili čak, “dijelimo poslove, kad sam ja jako umorna on će me zamijeniti”.

Generalno, podjele poslova ima više i češće nego prije 20 ili 30 godina i te granice se pomijeraju ali nisu u pravom smislu dio društvene svijeti o tome kakav bi u kući trebalo da bude odnos među polovima.

8. Šta je, po vama, glavni razlog zašto ljudi malo znaju o zakonskoj regulativi koja uređuje i promovise ravnopravnost polova u našem društvu?

Naš obrazovni sistem nije orijentisan tako da mlade uči kako da se snađu u društvenoj strukturi, koja su njihova prava i kako da ih ostvare. Ravnopravnost polova nije uopšte uključena u obrazovni sistem.

Javno informisanje takođe zanemaruje oblast edukacije građana o njihovim pravima, a institucije potpuno zanemaruju ovaj vid stručnog usavršavanja zaposlenih, pored toga politika rodne ravnopravnosti nije ni blizu da postane dio zvanične politike.

Razgovori sa nekim od učesnika/ica javnih tribina

Muamer, učenik III razreda srednje škole u Sarajevu

Pravi se razlika između muškaraca i žena, jer je naše društvo takvo. Fizički poslovi se smatraju muškim, a neki lakši poslovi ženskim.

Da li tako treba i da bude? Pa ne znam, meni je svejedno. Žene se bore da budu jednake i to je OK. Ja živim sa majkom i dvije sestre, otac nije tu, i ja radim kao i one. Samo kad mi nije mrsko.

A što se tiče tribine koja je organizovana u našoj školi – čuj, što ne pričati, o svemu valja pričati, o svakom problemu, Nekad je priča jedini način da se stvari riješe.

Verica Šanjević, Trebinje

To je određeno rođenjem. Kada se ljudi rode, žene se uče da naginju na žensku stranu, a muškarci na mušku. Danas, međutim, to nije toliko kritično.

Mislim da se rodna diskriminacija najviše osjeća unutar kuće, i to u smislu fizičkog nasilja kojeg žene trpe. A što se tiče psihičkog nasilja, mislim da se to u istoj mjeri može pripisati i ženama, nekada su one čak i perfidnije u sprovođenju te vrste nasilja nad muškarcima.

Ja, hvala Bogu, nisam do sada bila stavljena u situaciju da biram privatni život ili posao.

A što se tiče mog ličnog i profesionalnog života i toga da li sam i na koji način osjetila rodnu diskriminaciju...sad je to za zapitati se. Mi smo tako odrastali i tako smo vaspitavani da to ne primjećujemo. Trebalo bi sad odmotati film i prisjetiti se različitih situacija u životu...ali, znate, društvo ima drugačije aršine za mušarce i žene. Muškarcu koji se napije to niko neće uzeti za zlo – nikom ništa, a za ženu bi se odmah reklo: "Vidi kakva je".

Tribina u Trebinju – Ja sam veoma, veoma za takve tribine, veoma sam za to da se podiže svijest žena o ovim pitanjima.

11

Biuković Dragica, Bihać

Ima raznih vrsta rodnih stereotipa. Postoje prosto uvriježene stvari šta žena može, a šta ne može da radi. Evo, juče u jednoj školi, muški kolega je komentarisao izbor novog direktora škole rekavši da to ne može biti žena, jer nikad žena nije bila na čelu škole. Teško se mjenja to što je u našim glavama.

Rodna diskriminacija je naročito izražena i prisutna u romskoj populaciji. Žene Romkinje su dvostruko diskriminisane – zato što su žene i zato što su Romkinje. Njima je teško i u porodici i van kuće.

Na području naše opštine nema nijednog braka sklapljenog među Romima da to nije bio ugovoreni brak i da mlada nije bila prodana. Nedavno mi je otac jedne 17-godišnje Romkinje rekao da je će prodatio jer mora kupiti auto i već mašinu. Ima svakakvih slučajeva. Prosci, Romi iz Njemačke koji su dolazili ovamo da vide mladu odustali su od ugovaranja braka jer im se nisu sviđjeli njeni zubi.

Ali stvari idu nabolje. Djeca Romi ne sjede više u zadnjim klupama, i možete ih čuti kako kažu: "Neće mene niko prodati".

Što se tiče mog ličnog života, mislim da određenu vrstu diskriminacije, ili nelagode što sam žensko, osjećam na nekim javnim mjestima. U tramvaju kada sam sama ili kada se sama naveče vraćam kući. Ili kada žene, npr. žele same da odu u restoran da nešto obilježe i proslave, na njih se drugačije gleda ako su same i ako su u društvu muškaraca.

Sve je stvar odgoja, onoga što pokupimo u porodici. I dalje se misli da je sramota da muškarac radi nešto po kući i tako se i djeca odgajaju. Ali kada dođu ovi naši iz vana, iz Njemačke ili Švajcarske, to više nisu ni zatucani Bosanci. Jer su vidjeli kako Njemac iznosi smeće ili kako izađe sa djetetom u šetnju. A kod nas očevi i dalje rijetko kada dolaze na roditeljske sastanke, kao da ih se to ne tiče.

Treba pričati, i treba organizovati tribine, jer i mnoge žene to ne razumiju – poslije one to komentarišu, pa ispričaju komšinici, pa prijateljici gdje su bile i šta su čule i tako se to širi. Jednostavno treba pričati...

11

11

MEDIJSKA PROMOCIJA

11

Sa ciljem upoznavanja šire javnosti sa položajem žena u BiH društvu i šta se sve radi da bi se njihov položaj popravio, tokom 2007. godine organizovali smo niz medijskih promocija, uključujući emisije i gostovanja na javnom servisu Republike Srpske i konferencije za novinare.

Medijske nastupe smo koristili kako bi ponovo i ponovo skrenuli pažnju javnosti na problem nasilja u porodici, na duboko ukorjenjene stereotipe koji sprječavaju postizanje stvarne ravnopravnosti, kao i na neuključivanje žena u procese od vitalnog značaja za državu, kao što je pregovarački proces za priključivanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.

KONFERENCIJE ZA NOVINARE

BANJA LUKA – 7. MART 2007.

Povodom 8. marta – Međunarodnog dana žena organizovali smo konferenciju za novinare na kojoj smo ponovo govorili o istorijskom značaju 8. marta.

Takođe, ukazali smo na nepoštivanje Zakona o ravnopravnosti polova i neprimjenjivanje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Postojeće sigurne kuće za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja suočavaju se sa brojnim problemima. Finansiranje njihovog

rada nije sistemski riješeno. Naglasili da bez obzira što naše, ali i mnoge druge organizacije već deset godina rade na ovim temama problemi su i dalje prisutni.

BANJA LUKA – 4. SEPTEMBRA 2007.

Na ovoj konferenciji za novinare promovisali smo publikaciju "Zašto nisi izbrala boljeg" koju smo izdali povodom desetogodišnjice rada SOS telefonske linije i pravnog savjetovišta za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja. Publikacija sadrži ispovjesti žena žrtava porodičnog nasilja, klijentica pravnog savjetovišta.

će u Banjoj Luci, intervencijama mobilnog tima, te statističke podatke o pozivima na SOS liniju za žrtve nasilja. Oni su apelovali na institucije vlasti da u izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici definišu obavezu finansiranja sigurnih kuća tako da se 70% troškova finansira iz entitetskog budžeta, a 30% iz budžeta opština i gradova, kao i da žrtve nasilja u porodici treba da budu prepoznate Zakonom o socijalnoj zaštiti RS kao socijalna kategorija, a sigurne kuće kao ustanove socijalne zaštite, što će im osigurati adekvatnu pomoć i podršku.

TV EMISIJE

Sve TV emisije su emitovane na javnom servisu Radio televiziji Republike Srpske, a voditeljica emisija je bila novinarka Svetlana Pezer Šukalo.

Prva TV emisija "Uloga žene u razvoju – neophodnost i prepreke" emitovana je 21. aprila 2007, a gošća je bila Svetlana Cenić, ekonomistica. Učestvovali su Minja Damjanović, Tatjana Majstorović i Miloš Blagojević (student/ice ekonomskih nauka).

Gospođa Cenić se osvrnula na trenutni položaj žena u politici u svijetu i kao predsedan Finsku koja je izabrala svoju prvu većinsku žensku vladu. Istakla je kolika se pažnja poklanja ženama u okviru Milenijumskih razvojnih ciljeva. Osvrnula se i na trenutni položaj žene u bosanskohercegovačkom društvu, discriminaciju koju žena doživljava na radnom mjesu, ali i prilikom dobivanja posla, te njenoj ulozi u domaćinstvu. Naročito je podvukla tezu da iza svakog muškarca stoji mrtva umorna žena.

Druga TV emisija održana je 26. maja na RT RS. Njen cilj je bio ponovo skrenuti pažnju javnosti na probleme sa kojima se susreću žrtve porodičnog nasilja, zakona koji regulišu ovu materiju i finansiranja sigurnih kuća za žene i djecu žrtve. Gošće emisije su bile Mira Ćuk (direktorica Centra za socijalni rad Trebinje), Renata Ritan (Centra za socijalni rad Banja Luka) i Dragana Dardić (kordinatorica projekata Helsinškog parlamenta građana Banja Luka). Istaknuto je da jedino multidisciplinarni pristup rješavanju ovih problema može dati dobre rezultate.

Treća TV emisija na temu "Javno saslušanje – finansiranje sigurnih kuća u Republici Srpskoj" održana je 30. juna 2007, a gošće su bile Nada Tešanović (podpredsjednica Narodne skupštine Republike Srpske), Radmila Žigić (predsjednica udruženja "Lara" iz Bijeljine) i Nada Golubović (kordinatorica projekta "Žena Danas"). Učesnice su prezentirale javnosti tok i zaključke javnog saslušanja održanog u Narodnoj skupštini Republike Srpske 18. juna.

U četvrtoj TV emisiji koja je održana 27. oktobra 2007. predstavljeno je istraživanje "Rodne uloge i stereotipi" koje smo zajedno sa još devet ženskih nevladinih organizacija, a uz podršku Gender centra Republike Srpske proveli u deset gradova Bosne i Hercegovine. Prezentirani su i zaljućki održanog okruglog stola "Mogućnosti zajedničkog djelovanja" U emi-

11

siji su učestvovali Azir Mrđanović (Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine), Amela Bašić (autorica istraživanja) i Lidija Živanović (kordinatorica projekta “Žena Danas”).

Nasilje nad ženama i kako ga spriječiti je bila tema pete TV emisije koja je emitovana 24. novembra 2007. Ovo je bila prilika da najavimo aktivnosti koje ćemo organizovati u okviru 16 dana aktivizma protiv nasilja na osnovu pola/roda. Učesnice su bile Taida Horozović (Fondacija “Cure” Sarajevo), Srđan Mazalica (poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srpske), Dalila Bojić (Centar za socijalni rad Banja Luka) i Nada Golubović (kordinatorica projekta “Žena Danas”).

Ciklus TV emisija smo završili nezaobilaznom temom “Žene u politici” koja je emitovana 22. decembra.

O važnosti saradnje između žena političarki i žena iz nevladinih organizacija i šta se sve može postići govorile su Nada Tešanović (podpredsjednica Narodne skupštine Republike Srpske), Gordana Lihović (odbornica u Skupštini grada Banja Luke) i Lidija Živanović (kordinatorica projekta “Žena Danas”). Najnoviji primjer zajedničkog zalaganja je što se po prvi put u usvojenom budžetu Republike Srpske našla stavka za finansiranje Sigurnih kuća.

Helsinki parlament građana (HPG) Banja Luka je nevladina organizacija osnovana 1996. godine u Banjoj Luci. Od tada je aktivno uključen u promociju, jačanje i povezivanje civilnih inicijativa, na lokalnom i regionalnom nivou, i radi na pomirenju i osnaživanju marginalizovanih društvenih grupa za političko djelovanje. Helsinki parlament građana Banja Luka je organizacija za zalaganje i podršku, te resursni centar, koji usmjerava svoje aktivnosti u tri programska područja: jačanje civilnog društva i transformacija javne vlasti u servis građana, zalaganje za rodnu jednakost, stvaranje uslova za intenzivnije uključivanje mladih u javni život.

Naša misija je: HPG je organizacija koja podržava i stimuliše autonomnost i slobodu svih građana, uključivanjem marginalizovanih društvenih grupa u demokratske procese, naročito žena i mladih.

Naša vizija je: *Društvo jednakih mogućnosti za sve.*

Ovakvom politikom podrške marginalizovanim i zapostavljenim grupama u njihovom okupljanju nastoji se ostvariti korektivni faktor vladajuće strukture.

Prioriteti djelovanja Helsinkiškog parlamenta građana Banja Luka u narednom periodu su:

- Osnaživanje marginalizovanih grupa, posebno žena, mladih i manjina, za političko djelovanje i unapređenje svog položaja u društvu,
- Uticaj na institucije vlasti u Bosni i Hercegovini radi unapređenja javnih politika prema ovim grupama,
- Povećanje zastupljenosti i unapređenje slike žena, mladih i manjina u medijima,
- Jačanje svijesti građana i građanki u Bosni i Hercegovini o diskriminaciji marginalizovanih grupa i mehanizmima zaštite njihovih prava,
- Jačanje saradnje sa drugim organizacijama i institucijama u Bosni i Hercegovini, ali i na međunarodnom nivou,
- Približavanje obrazovnih programa, literature, znanja i vještina u vezi sa izgradnjom mira, razvojem civilnog društva i ljudskim pravima građanima i građankama BiH,
- Kontinuirano osposobljavanje osoblja Helsinkiškog parlamenta građana Banja Luka i rad na održivosti organizacije.

Udružene žene Banja Luka je nevladina organizacija osnovana 16. avgusta 1996 godine u Banja Luci. Kroz aktivnosti i projekte naše organizacije, zalažemo se za unaprijeđenje društvenog položaja žene i njeno pravo na život bez nasilja u porodici i javnom životu. Želimo vidjeti više žena na pozicijama odlučivanja u zvaničnim institucijama na svim nivoima vlasti i odlučivanja u Bosni i Hercegovini.

Naša vizija je: Žena svijesna njene moći, ravnopravna, poštovana, zaposlena i srećna.

Naša misija je: Jačanje i afirmisanje žena kroz zalaganje i rad na stvarnom poštovanju i primjeni ženskih ljudskih prava.

Strateški prioriteti i ciljevi djelovanja Udruženih žena Banja Luka:

- Borba protiv nasilja nad ženama kroz obezbjeđivanje besplatne pravne i psihosocijalne pomoći za žene i djecu žrtve nasilja, aktivnosti usmjerene na primjenu zvaničnih politika i institucionalnih mehanizama za borbu protiv nasilja nad ženama;
- Jačanje svijesti građana/ki o nasilju nad ženama i rodno uslovljenom nasilju kroz medijsko zalaganje i jačanje i unaprijeđenje saradnje sa drugim nevladinim organizacijama i zvaničnim institucijama koje se bave ovim problemima u BiH i regiji;
- Jačanje svijesti građana/ki o trgovini ljudima u BiH i javno zalaganje za efikasniji rad zvaničnih institucija u BiH na prevenciji trgovine ljudima;
- Osnajivanje žena da učestvuju u društvenim promjenama kroz javno zalaganje za njihovu aktivnu i ravnopravnu ulogu u kreiranju javnih politika i političkom odlučivanju na svim nivoima u BiH;
- Jednakost polova u medijima BiH – javno zalaganje za uklanjanje diskriminacije i zloupotreba žena u elektronskim i štampanim medijima u BiH i stvaranje uslova za jednak pristup žena i muškaraca procesu kreiranja medijskih politika u BiH;
- Javno zalaganje za jačanje položaja žena u našem društvu i smanjenje diskriminacije žena u političkom, ekonomskom i društvenom životu kroz monitoriranje primjene zakona i javnih politika i iniciranje procedura za izmjene diskriminirajućih zakona i politika na svim nivoima u BiH;
- Podrška održivom povratku u Bosni i Hercegovini kroz rad sa ženama i muškarcima u ruralnim zajednicama BiH;
- Jačanje saradnje sa drugim organizacijama civilnog društva i zvaničnim institucijama na svim nivoima u BiH i drugim zemljama u regionu;
- Razvoj unutrašnjih kapaciteta Udruženih žena Banja Luka kroz angažovanje novog profesionalnog osoblja i volontera/ki i rad na razvoju održivosti organizacije kroz dugoročno finansijsko, programsko i menadžment planiranje.

KONTAKTI:

Helsinški parlament građana

Banja Luka
Krfska 84, 78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina
Tel + 387 51 432 750
Fax + 387 51 432 752
E-mail: hcabl@blic.net
Web: www.hcabl.org

Udružene žene

Banja Luka
Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 51 462 146
Telefon/Faks: +387 51 463 143
E-mail: office@unitedwomenbl.org
Web: <http://www.unitedwomenbl.org>

11

11